



కథలు

నీతి, పురోణ, పాడుపు

వేర గాథలు



సదాశివ సమారంభం



గురు దక్షిణామూర్తి



గురు వేదవ్యాస మహర్షి



గురు కుక మహర్షి



గురు నాటర మహర్షి



గురు వాశ్మికీ మహర్షి



గురు శిక్షప్తి

శంకరాచార్య మధ్యమాం



గురు దత్తాత్రేయ



గురు బాలాఠి



గురు గోరమ బుద్ధ



గురు ఆదిశంకరాచార్య



గురు రామానుజాచార్యులు



గురు జ్ఞానేశ్వర్



గురు రమిదాస్



గురు కబీర్ దాస్



గురు చైతన్య మహా ప్రభువు



గురు నానక్



గురు రాఘవేంద్ర స్వామి



గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి



యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం



గురు శ్రీరామ్ స్వామి



గురు లాహిరి మహాశయి



గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి



గురు వివేకానంద



గురు సాయి బాలా



గురు ఆరబింద్



గురు రమణ మహర్షి



గురు యోగానంద



గురు చక్రవర్తి ప్రభుపాద



గురు మళయాళస్వామి



గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి



గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...



నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 9000000004315

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిపూలు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖



మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

వీరగాథలు

(పురాణ - నవీన వీరుల కథలు)

గ్రంథకర్త:

ఆకుండి వెంకటశాస్త్రి

శ్రీమహాంతు దేవస్థానము హిందూ హైస్కూలు, వేలూరు
ఉత్తర ఆర్కాడు జిల్లా



3235

ప్రకటన కర్తలు

రాయలు ఆంధ్ర కో;

పబ్లిషర్స్, బుక్ సెల్లర్స్,

కడప.

ఉపోద్ఘాతము

బాల బాలికలు వీరుల కథలను వినుటకును, జరుపుటకును మిగుల గుతూహలముఁ జూపుదురు. అందు భారత వీరగాథలు గ్రీకు, పరిష్కన్ వీరగాథలకుఁ దీసిపోవు. భారత వీరులలో దైవ, మానుష, రాక్షస ప్రకృతులు సమ్మిశ్రితములై చూపట్టును.

కౌరవులయు, పాండవులయు బాల్యక్రీడలను, హనుమంతుని సాహసకార్యములను, రామునియందుగల భక్తిని గూర్చి కథలు చెప్పునప్పుడు బాలికలు, బాలురు వెల్లడించు నానందము నేనెఱుంగుదును.

ఇంచలి ఘవోత్కచభీమసేనుల గాథ భాసరచిత మగు మధ్యమ వ్యాయోగ నాటకమునందలి కథాకల్పనము వినోదముగ నున్నందున దానిని గైకొని వ్రాసితిని, ఇందు తండ్రికొమరు లొండొరుల నెఱుంగకయే ద్వంద్వముద్ద మొనర్చిరి.

భారతారణ్య పర్వమునందలి సౌగంధికప్రసూనాపహరణమును కథయే యిందలి భీమసేన, హనుమంతుల కథ, అభిమన్యుఁడు భారత యుద్ధమునఁ జేరొందిన బాలవీరుఁడు. ఈ వీరుఁడు తనవిధిని నెరవేర్చెను. కాని యతఁడు తనతలకు మించిన పనికిఁబూని వీరమరణము నొందెను.

పరశురాముని కథావిషయములు బొంబాయి యూనివర్సిటీవ్రత్రిక లోని శ్రీమతి ఐరావతీ కార్వేగారి వ్యాసమునుండి గ్రహించితిని.

స్వతంత్ర భారతావనియందు తన విద్యచేతను, కవనభోరణి చేతను, వత్సత్వ విశారదత్వముచేతను, దేశభక్తిచేతను భారతనారీ లోకమున, రాజకీయ రంగమున నాయకమణియై వన్నెయు వాసియు గాంచి కడకు రాష్ట్రపరిపాలనాధికారము వహించిన కీ. శే. సరోజినీదేవి

జీవితమును, అభ్యుదయ భారతదేశమున స్వాతంత్ర్య వాతావరణమున భారత జాతీయ ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వమునకు ప్రధాని పదవి నధిష్ఠించిన జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ జీవిత కథనమును చేర్చితిని. పురాణ కథల కీ నవ్య పీఠానామక రత్నముల జీవితకథలను చేర్చి నవ్యతను కల్గించితిని. శమ్షాదయ పాఠక లోకమునకు, బాలలోకమునకు నీకథలు ముదము గూర్చునవి యాశించుచున్నాను.

గ్రంథకర్త.

విషయసూచిక

	పుట
1. మతోత్కచ, భీమనేనులు	1
2. భీమనేన, హనుమంతులు	22
3. అభిమన్యుడు	34
4. పరిశురాముడు	41
5. పండిత ఇవహార్లాల్ నెహ్రూ	50
6. సరోజినీదేవి	61

వీ ర గా థ లు

1. ఘటోత్కచ, భీమసేనులు

వ్యాసమహర్షి కృతమహాభారతము వృక్షరాజమగు వటవృక్షమువోలె నతివిస్తృతమైనది. ఇందుఁ బెక్కు నీతి బోధకములగు నుపాఖ్యానములు శాఖోపశాఖలుగ విస్తరిల్లినవి. ఈ యుపాఖ్యానములు మూల కథకు రత్నభూషణ సంచయమువోలె విరాజిల్లుచు నెంతయు నవ్య శోభను పెచ్చుచున్నవి. భారతము తఱుగని గాథలకు ఖని. ఆ గ్రంథము రాజనీతికిని, ప్రజాసామాన్యమనగు నలసిన నీతికిని తావలమైన కథావితానము కలది. భాగతగాథను కైకొని యద్భుతముగను, రసవత్తరముగను, నాటకాను గుణముగను మార్పులొనర్చి సంస్కృత భాషలో భాస మహాకవి నాటకములను రచించెను. అట్టి నాటకములలో మధ్యమవ్యాయోగ మను నాటక మొకటి. ఆ నాటకకథ యిట వినఁపఁబడుచున్నది.

పాండురాజు మరణానంతరమున, కుంతి తన కొమరులతో ధృతరాష్ట్రుని రాజధానికి వెడలి, యచట పదు మూడు వత్సరములు వసించెను. అప్పటికి ధర్మరాజు పదురాజు వత్సరముల వయస్సువాఁడు. భీముఁడు పదు నైదు వత్సరములవాఁడు. అర్జునుఁడు పదునాలుగు వత్సరములవాఁడు. సకుల సహదేవులు పదుమూడు వత్సరములవారు. ధృతరాష్ట్రుఁడు కౌరవులకును, పాండవుల

కును విలువిద్య గఱపుటకై ద్రోణాచార్యులను గురువుగా నియమించెను. పాండవులలో భీముడు గదను, అర్జునుడు వింటిని కాశలముతో నుపయోగింపఁగలవారైరి. అటలలోఁగూడ పాండవులు కౌరవులకంటె మిన్నలని వెల్లడింపఁగల్గిరి. పాండవుల ప్రతిభ కౌరవుల కసూయాజనకమయ్యెను. పాండవులలోఁగల యైక్యభావము, జ్యేష్ఠుని యెడల నితర సోదరులు కనఁబఱచు భ్రాతృభక్తియుం జూచి కౌరవులు భీతిల్లి వారి నెట్లయిన హస్తినాపురినుండి వెడల నడువ సంకల్పించిరి. దుర్యోధనుడు తన మేనమామయగు శకునితో నాలోచనచేసి, పాండవులను వారణావతమున వారికొఱకై ప్రత్యేకముగ నిర్మింపఁబడిన మందిరమున నివసింప నేగుడని ప్రోత్సహించెను. ధృతరాష్ట్రునిచేఁగూడ వారికిఁజెప్పించి వారొడబడి యచటికి వెళ్లునట్లు చేసెను.

అచట పాండవులకొఱ కేర్పఱుపఁబడిన మందిరము లక్కతో కట్టఁబడెను. దుర్యోధనుని పనువున పురోచనుడను వాఁడా లక్కయిల్లు నిర్మించెను. పాండవులు కొంతకాల మాగృహమున నివసించుచుండ, నాయింటిని దగులఁబెట్టించి పాండవు లందు మృతులగునట్లు చేయుటయే దుర్యోధనుని దురాలోచనము. అసూయింపఁగలవారల కేదేని యొక విధమున నాపద సంప్రాప్తించినపుడు పైవము వారికి తోడ్పడుచునే యుండును. ఈ సత్యము పాండవుల యెడ సార్థకమయ్యెను. విదురుడు పాండవుల టేను గుఱిల పించెడివాడు. కానఁ పాండవులతో, దుర్యోధనుఁ డెట్టి దుష్ట

సంకల్పముచేసి వారిని వారణావతమున మోసపు గృహమున (లక్కయింట) నివసించ నేర్పట చెనో తెలిసి, జాగరూకులుగ నుండ హెచ్చరించెను.

భీముడు తాము నివసించు గృహ మెట్లున్నదో, తా మెట్లునుటక యుండవలయునో యెఱిగియుండెను. పాండవు లలో భీముడు ముఖ్యముగ దూరదృష్టిగలవాడుగావున రహస్యముగ నొక పనివానిచే నాగృహంతర్భాగమునుండి యడవిలోనికిబోవుట కనువుగ నొకసారంగమునుద్రవ్వించెను. పాండవు లా లక్కయింట వసించు దినములలో నొక కిరాత స్త్రీ తన యైదుగురు పుత్రులతో నెచటనుండియో నడచి వచ్చి వారణావతమును జేరెను. రాత్రియగుటచే వారెల్లరు నాలక్కయింటి యరుగులపైఁ బరుండి సుఖనిద్రఁజెందిరి. భీముడు తామున్న లక్క యింటి కానాటిరాత్రి యగ్నిదరి కొల్పఁబడునని యెఱింగినవాడగుటచే గాఢనిద్రావివశులైన తన తల్లిని, సోదరులను తన భుజములపైనను, బాహువులలో నను భరించుచు నా సారంగమునుండి నడచి యొకయడవిం బ్రవేశించెను. భీముడు సారంగమునఁ బోవుటకు ముందుగ నే, లక్కయింటికిఁ దానే నిప్పంటించెను. లక్కయిల్లు దగ్ధమయ్యెను. మఱునాటి యుదయమున పురజను లా దగ్ధ గృహమును వేడ్కతోఁ జూడనేగిరి. అచట కిరాత మాతా పుత్రుల శవములఁ గాంచిరి. పాండవులును, గుంతియు నా దగ్ధగృహమున మడిసిరని జనులెల్లరు తలఁచిరి. ఈ వార్త పుర్యోధనునికి తెలిసి యతఁడు ముడ నుండెను.

లాతూ గృహమునుండి తప్పించుకొని యడవిలోఁ బ్రవేశించు నాటికి భీమునకు నిరుపదైనిమిది వత్సరముల వయస్సు. అప్పటికి భీమునకుఁగాని, తక్కుంగల నల్వరకుఁగాని వివాహము లైయుండలేదు.

వాడు ప్రవేశించిన యడవిలో మనుజుఁగాది యగు హిడింబుఁ డను పేరుగల రాక్షసుఁడు వసించుచుండెను. ఆ రాక్షసుఁడు కడు భీకరమగు నాకారము గలవాఁడు. ఎఱ్ఱని కండ్లు, దీర్ఘములగు దంష్ట్రలు గలవాఁడు. శరీరచ్ఛాయ నీలాంబుదమును బోలియుండెను. హిడింబుఁడు తన యడవిలో నూతనముగ మనుజు లెవ్వరో ప్రవేశించిరని పసిపట్టి తన సోదరి హిడింబను, వారెవ్వరో, ఎందులకై యా యడవికి వచ్చిరో తెలిసికొనిరమ్మని పంపెను. హిడింబ సోదరుని యాజ్ఞఁ దలదాల్చి తిరిగితిరిగి యొక వటవృక్షమున సమీపించెను.

అచ్చట భీమసేనుని గాంచి, యాతని దేహ సౌఖ్యమును, తేజస్సును తదేకదృష్టితో చూచుచునే నిలచి తన యన్న తన్నెందులకుఁ బంపెనో యా సందర్భమును మఱచిపోయెను. ఎంతసేపటికిని తన సోదరి రాకుండుటనుగని హిడింబుఁడు తానే యామె యున్న యెడకు వెళ్ళెను. యశావనవిరాజితయగు తన సోదరి భీమసేనుని వలపుచూపులఁ జూచుచు తదేక దృష్టితో నిలచియుండుటను, ఆమెచాపల్యమును గాంచి క్రుద్ధుఁడై చరచర నడచి యామెను సమీపించెను. భీముఁ డదిగాంచి యామెపక్షమును బూని యామెపై సోదరుఁడు చూపుచున్న కోపమును వారింప నా భీకరరాక్షసునిపై

స్వయం యుద్ధమునకుఁ దలఁపఁడెను. ఒకరితో నొకరు ఘోరముగ కొంతసేపు పెనఁగిరి. అంత భీముఁడు హిడింబుని నడుము కదిమిపట్టి పైకెత్తి యాతని యెముకలు విఱుగునట్లు నేలపైఁ గొట్టెను. ఆదెబ్బతో హిడింబుఁడు మృతినొందెను. హాదరుఁడు చనిపోయినందున నగతికుఁడైన హిడింబ తన హాదరునిఁ జంపిన వీరుఁడగు భీముని తన్ను పరిణయము గ్రమ్మనికోరెను. రాక్షస స్త్రీ యగుటచే భీకరస్వరూపిణియై యుకామరూపిణి కావున సుగంధపుష్పములచే విరాజితమగు కేశపాశము కలదియు, మనోహరకోమలగాత్రియు నై మనుజు స్త్రీవలెనే వచ్చి భీముని ఎదుటనిలిచి తనవైపున కాకర్షించుకొనెను. అయి భీమునితో వివాహ విషయమున నొక్క నియమము గావించుకొనెను.

భీమునివలన నొక్క కొమరుని బడయువఱకు తా నాతనితో నుండుటకును, తాదనంతరము భీముఁడు తన్ను గోరినప్పుడు వచ్చుటకును సమ్మతించుట యా నియమము.

తన తల్లియనుమతిని, జ్యేష్ఠుఁడగు యుధిష్ఠిరుని మనుమతినిఁ బడసి హిడింబును భీముఁడు వివాహమాడెను. 3 వనముననే హిడింబతో నాడుమానములు వసించెను. హిడింబ రూపబలముల రాక్షసునిబోలు కుహారునిఁ గాంచెను. ఆతనికి ఘటోత్కచుఁ డను నామము ప్రసిద్ధమయ్యెను. పలయన, నాతని శిరస్సు ఘటమువలె నుండెను.

కొంతకాలమునకు దుర్యోధనుఁడు చేసిన నియమముల ననుసరించి పాండవులు వారి భార్యయగు ద్రౌపదితోడ గాన్ధీనాపురమును వీడి యరణ్యావాసము చేయుటకు వెడలిరి.

వారు శాలిహోత్రుడను ముని యాశ్రమమునకు సమీపమున
హిమాలయ పర్వతములకు దక్షిణపు పార్శ్వమున వసించు
చుండిరి. అచ్చటకుఁ బ్రాంతముననే కుమారుడగు ఘటోత్క
చునితోడను, నితర రాక్షసవర్గముతోడను హిడింబాదేవి
వసించుచుండెను. కుంతీదేవికుమారులలో మధ్యముఁ గల
భీమసేనుడుదక్క తక్కుంగల పాండుసూనులు ప్రాంతముతోడ
ధౌమ్యుడను మహర్షి చేయుచుండెడి యాగమున కాహూ
తులై యచటికి వెడలియుండిరి.

భీమసేనుఁ డొంటరిగ వారికుటీరమును, నా యాశ్రమ
మును గాపాడుచుండెను. ఇంతకు మున్ను భీముడు హిడింబను
పెండ్లాడి యామెయందు ఘటోత్కచుని బడసినది యా వన
ముననే. హిడింబ తాను భీముని భార్యయై యతనితో
ప్రథమ సమాగమము నంది, యతఁడు హస్తినాపురమునకు
వెడలిపోయినప్పటినుండియు యోగినిగానే తనజీవితము నా
యడవిలోఁ గడపుచుండ, భీముడు కొన్ని వత్సరముల తరు
వాత నా వనమునకు వచ్చినటులను, నా సమీపముననే
వసించుచున్నట్లును దనతోడి రాక్షస స్త్రీలవలనఁ బెరిసికొని
బహుశః భీముడు తన్ను మఱచియుండఁడని నమ్మి యతని
పునస్సమాగమము నభిలషించినదై, యొక యుక్తి చేయు
దలఁచెను. తన కుమారుడగు ఘటోత్కచు నాశ్రమము
నడుప నిర్ణయించెను.

హిడింబ తన కుమారునితోఁ దా నొక వ్రతమును
బూనితిననియు, నావ్రతపరిసమాప్తి కొక మహాపురుషుని
(లక్షణోపేతుఁడు) రక్తమాంసము లుపవాసాంతమున

పారణకుఁ గావలసియుండెననియు, గాన నరణ్యమెల్ల
గ్రుమ్మరి, యట్టి మహాపురుషుని వెదకి యాతనిని పట్టుకొని
భుజించుట కా సాయంకాలమునకే కొనిరావలయుననియు
చెప్పెను. ఈమె తనకుమారుఁడు భీమునిచే నిర్జితఁడగు
ననియు, నంతటఁ దనతో ద్వంద్వయుద్ధమున నీప్రపంచ
ములో సాటి యెవ్వఁడును లేడని గర్వించు తనకొమరునికి
గర్వభంగము తద్విధముగఁ గాఁగలదనియుఁ దలఁచెను.
హిడింబ తనభర్త మల్లయుద్ధములో తనకుమారుని మించు
నను విశ్వాసముగలది.

‘పుత్రాదిచ్ఛేత్పరాజయమ్మ’ను నార్యసీతి ననుసరించి
యుత్తమపిత తనపుత్రుని యభ్యున్నతి నభిలషించువాఁ డగు
సేని దనను నిర్జింపఁగల పుత్రునిఁ బడయఁ గాఁక్షించును.
తనకంటెఁ దనకుమారుఁ డధికుఁడగుటకై కాఁక్షించును.
ఈ సందర్భమున, ఘటోత్కచుఁడు భీమునిఁ దనతండ్రిగ
నెఱుంగఁడు. భీముఁడు ఘటోత్కచుని తన తనుజన్మఁడని
యెఱుగఁడు.

[రింగము-కురుజాంగలమను స్థలమున పాండవులయూత్రమము ;

పర్వతారణ్యమధ్యము; సాయంసమయము.]

ఘటోత్కచుఁడు తనతల్లి తన్నెందుల కొక మహా
పురుషుని వెదకి కొనిరమ్మనెనో, యటుల గొనిరమ్మనుఁగలో
నామె యభిప్రాయ మేమియో యంతరంగమున తర్కించు
కొనకయే మాత్రాజ్ఞానువ ర్తియై వెడలెను. పుట్టుకచే రాక్ష
సుఁడయ్యును ఘటోత్కచుఁడు తనతల్లి చేయనియమించిన
పని తప్పనియు, బాపకరమనియు నెఱింగియుండెను. కాని

తల్లియెడ నాతనికిఁగల భక్తియే యాతఁ డీపనిఁబూన నాతనిఁ బ్రోత్సహించెను. ఈతఁడు మహాపురుషా న్వేషణమునకై తిరుగుచున్నతఱి నొక బ్రాహ్మణకుటుంబ మాతని కెను రయ్యెను. ఆ కుటుంబమున నొక జరావిశీర్ణ దేహుఁడు కేశవ దా సను బ్రాహ్మణుఁడును, నాతని ధర్మపత్ని సుశీలయు, యశావన విరాజితులగు కొమరులు కుశికుఁడను జ్యేష్ఠుఁడును, సుగతుఁడను మధ్యముఁడును, భరతుఁడను కన్యకుఁడును గలరు. వారందఱు నాయడవికి నుత్తరదిశనకు గల యుద్యమ మను గ్రామమునకుఁ బోవుచుండిరి.

తల్లికోరిక చొప్పున లక్షణోపేతుఁడగు మహాపురుషు నకై వెదకుచున్న ఘటోత్కచున కీబ్రాహ్మణకుటుంబ మెదురయ్యెను. ఆ కుటుంబమున యువకులలో సుగతుఁడను మధ్యమసోదరుఁడు మహాపురుషలక్షణములు కలవాఁడుగ నున్నటుల నిర్ణయించి ఘటోత్కచుఁ డాతనిపైఁ దనదృష్టిని బఱపెను. ఆ బ్రాహ్మణుని కొమరులలో నొకనిని దనతల్లి యాహారమునకై కొనిపోవ నిశ్చయించి ఘటోత్కచుఁడు తన భీకరరూపమును బ్రదర్శింప నా బ్రాహ్మణ దంపతులును, పాలి కొమరులు నా ఘటోత్కచునిజూచి భీతినందిరి. వారందఱుఁ డమ్ముజంపక విడిచిపెట్టుమని ఘటోత్కచుని దీనముగఁ బ్రార్థించిరి. ఘటోత్కచుఁడు వారితో నొకనియమము చేసికొని తక్కినవారి నందఱ నెట్టిహానింజేయక విడిచిపెట్టుచు నని వాగ్దానముచేసెను. అదేచున, నా కుటుంబములోని సోదర త్రయమున నొక్కరుమాత్రము తనతల్లి ఆహారమగుటకు నొప్పుకొన్నచో మిగిలినవారి నెల్ల విడుతున నెను. ఘటో

త్కచుడు చెప్పిన యీ నియమ మనుల్లంఘనీయమగుట నా బ్రాహ్మణకుటుంబములో నొక్కొక్కఁడును తాను రాక్షసి కాహారమద్యదనని తెలిపెను. తద్విధమున కుటుంబములో నితరుల నెల్ల నీరాక్షసి యాపత్తునుండి తప్పించవచ్చునని తలచిరి. సుకీల తాను రాక్షసి కాహారమద్యదనన ఘటోత్కచుఁ డామె స్త్రీయగుటఁ తన తల్లి పారణకు బనికీరాదనెను.

కేళవదాసు తా నాహారమద్యదనన ఘటోత్కచుఁడు “నీవు ముసలివాడవు. నీవు రాతల్లి భోజనమున కనర్హుఁ డవు” అనెను. జ్యేష్ఠపుత్రుని హిడింబ కాహారముగఁ గొని పోనిచ్చుటకుఁ దుండ్రి యుష్టపడిండ్డయ్యెను. జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు పానతానిక క్రియలను చేయుటకు ముఖ్యుడగుట తండ్రికి కష్టం గడు స్రియుఁడగుట సహజము. కనిష్ఠపుత్రుని హిడింబ కాహారముగఁ గొనిపోవుటకు తల్లి సమ్మతించదయ్యెను. తల్లికి కనిష్ఠపుత్రునిపై ప్రేమ యధికము. సుగతుఁడను మధ్య ముగఁడు తనంతటఁదానే “నేనే రాక్షసి కాహారముగ వెడలెద”ననెను. అతఁడు తన తల్లి దండ్రుల నిద్దఱను దన్ను రాక్షసి కాహారముగాఁ బోనియ్యఁగోరెను. ఘటోత్కచునకుఁ దన తల్లి వర్ణించిన మహాపురుషలక్షణము లన్నియుఁ గలవాఁడుగ సుగతుఁడు చూపట్టెను. సుగతునిఁ దనతల్లి కాహారముగఁ గొనిపోవుటకు ఘటోత్కచుఁడు సమ్మతించెను.

సుగతుఁడు తన వృద్ధ జనసిదనకులయు, సోదరులయు సెలవుగొని హిడింబ కాహారమగుటకై సిద్ధమయ్యెను. సోదరు లాతని విడువ లేకపోయిరి. ఇలిదండ్రులు తమకుఁ బ్రియ తరులగు కొమరులను హిడింబకు బలికాకుండ నిలుపుకొనఁ

గల్గినను, మధ్యముండగు కొమరునైన విడువలేకపోయిరి. మధ్యముండన్ననో తా నుడుతభక్తిగ తల్లిదండ్రుల కుపకారము చేయఁగలుగుచున్నాడననియు, తద్విధముగఁ దాను కుటుంబమునకు సేవసేయఁ గల్గుచున్నాడ ననియు నెఱింగి ప్రసన్నచిత్తముతోఁ దనదేహమును హిడింబ కర్పింప నువ్విఘ్నముచుండెను.

తమసంతతి కలంకారప్రాయుండగు మధ్యముండగు సుగతు నాతని తల్లిదండ్రులు విడువలేక విడువలేక విడిచిపెట్టిరి. అతనిని విడిచిపెట్టి కడుదుఃఖమున మునిగి, బుద్ధి మాంశ్యముగలిగి దుఃఖవివశులై యా వృద్ధదంపతుల మూర్ఛిల్లిరి. తనకై దుఃఖించి దుఃఖించి మూర్ఛితులైన తల్లిదండ్రులను, సోదరులను జూచి సహింపలేక సుగతుఁడును మూర్ఛితుఁడయ్యెను.

సుగతుఁడుమూర్ఛదేరి, సాయంకాలమగుట, సమీపమునఁగల నదికరిగి స్నానమాచరించి సాయంసంధ్యావందనమును జేసికొని పరలోక యాత్రకు సిద్ధపడుటకు ఘటోత్కచుని యనుమతి గొని మధ్యముండటనుండి వెడలెను. ఘటోత్కచుఁడు సుగతుని ధైర్యసైర్యముల కచ్చెరువందెను.

[రంగము—అడవిలో నొక కొండవాగుగట్టు:]

సూర్యాస్తమయ సమయము.]

మధ్యముండకాంతముగఁ గూర్చుండి తన కుటుంబమును దన దేహాత్యాగముచే తా నెట్లు కాపాడుచున్నదియు, మానవజీవిత పరిణామాది తత్త్వములను గూర్చియు తర్కించు

కొనుచుండెను. ప్రశాంత గాంభీర్యవిలసితమగు నచటి ప్రకృతి దృశ్యము, అచ్చటగల వృక్షలతాదులచే మనోహరమగు దృశ్యము, అస్తంగతుఁ డగుచున్న సూర్యభగవానుని దృశ్యము ఇవియన్నియు నాతని మానసమున ధైర్యమును, నచంచలదైవభక్తిని ఉద్దీపనముచేసెను. ఇట్లు ప్రశాంత చిత్తుఁడై యచటఁ గొన్ని నిమేషములు కూర్చుండినపిమ్మట లేచి నదికిపోయి స్నానముజేసి సాయంసంధ్యావందనము నిర్వర్తించు చుండెను.

ఇంతలోఁ గేశవదాసు తన కుమారుఁడగు సుగతు నికై దుఃఖించుచు వెదకుచుండెను. అతఁడు కాన్పింపక పోవుటచే హిడింబచే భుజింపఁబడియుండునని తలఁచెను. దుఃఖము భరింపఁజాలక కొమరునికై యొక్కొక్క తఱి కేకవేయును. సుగతుఁడు లేని ప్రపంచ మాతనికి శూన్యమై కన్పట్టెను. “అయ్యో! నేనేల సుగతుని ఘటోత్కచునితోడ పంపుట కియ్యకొంటిని?” అనుచు నున్నట్లునివలె కొమరుని దలఁచి తలఁచి వగచెను. తనకోడలును, సుగతు నిభార్యయు నగు నాయువతికిఁ గల్గనున్న వైధవ్యదుర్గతికిఁ గడు వగచెను. తనకు గల్గిన పాటునకుఁ గడుగుండి యాత్మహత్య చేసి కొన నిశ్చయించెను. కాని యాత్మహత్య మహా పాపకరమని యట్టి పనికి సాహసింపలేకపోయెను.

నదికివెడలిన బ్రాహ్మణకుమారుఁడెంత సేపటికిని రాకుండుటచే ఘటోత్కచుఁడు కోపించి, పారణసేయుటకై నిరీక్షించుచున్న తనశల్లికడకుఁబోవుట కాలస్యమగునని తొందరపడుచు నాతనికై వెదుకఁజొచ్చెను. ఇంతలో

నొకచో మూర్ఛితుడై పడియున్న కేశవదాసును గనుగొని యాతడే సుగతుండని తలచి యతనిని మేల్కొల్పి పలుకరింపఁగా నాతఁడు కేశవదాసుని తెలుసుకొనెను. అంత నాతని గనుగొని “కేశవదాసా! పొరపడితిని. నీకుమారుని వేగమే పిలుపుము. ఆతఁడెక్కడకుఁబోయెను? ఇంకను రాలేదే! నాతల్లికడకుఁ బోవుట కాలస్యమగుచున్నదే” అనెను. కేశవదాసునకుఁ గోపమువచ్చి ఘటోత్కచుని దుడుకుతనమున కాయని నిందించెను. ఘటోత్కచుఁడై గ్రోహ్యముని తనతప్పు క్షమింపఁగోరెను.

ఘటోః—కేశవదాసా! నీకొమరుని వేగమే పిలుపుము. నీవు పిలువవేని, నాతిని పేరైనఁ జెప్పుము. అలస్యమగుచున్నది.

కేశవదాసు “మధ్యమా! మధ్యమా!” అని పిలచెను. అతని పిలుపునుబట్టి యాత్రాబాహ్యుణశాలకుని పేరు మధ్యముండని ఘటోత్కచుఁడు నిర్ణయించుకొని తానే గంభీరమగు శంభధ్వనితో “మధ్యమా! మధ్యమా!” అని కేక వేసెను. కుంతి కుమారులలో మధ్యముండగు భీమసేనుఁడాయరణ్యమున నాసాయంకాలమున నొకచో వ్యాఘ్రము మొనరించుచుండి యాకేకను విని తన్నెవరో పిలుచుచున్నారని, యాపిలుపుధ్వని వినవచ్చిన స్థలమునకుఁబోయి ఘటోత్కచుని గనుగొని “సన్నేల పిలుచుచున్నా”వని యాతిని నడిగెను. ఘటోత్కచ భీమసేను లొండొరులఁ గాంచినప్పు డొండొరుల దేహసౌమ్యములచే నొకరింపఁబడిరి.

ఏలకో భీమసేనునిగాంచినంతనే ఘటోత్కచు నాకాతనియెడ నకారణ గౌరవభావము జనించెను. తండ్రి కొమరులు తాము తండ్రికునూరులని యెఱుంగరు. ఇంతకు మున్నెండోరులఁ జూచియు నెఱుంగరు. ఏలయన, భీముఁడు హిడింబను వివాహమాడినప్పటినుండియుఁ దండ్రియుఁ గొమరుఁడును నొండోరులఁ జూచుట తటస్థింపనేలేదు. ఇది తలవనితలంపుగాఁ గలిగిన ప్రథమ సంఘటనము. ఘటోత్కచుఁ డింతకుమున్ను తనతండ్రి పరాక్రమాదులనుగూర్చి వినియున్నను నాతనిఁ జూచియుండలేదు. ఘటోత్కచుఁడు భీమసేనుని గాంచినంతనే “నీవేలవచ్చితివి ? నిన్ను నేను బిలువలేదే! నేను మధ్యముని బిలిచితి” ననెను.

భీమసేనుఁడు “ నేను మధ్యముఁడనే. నా సోదరులలో నేను మధ్యముఁడనుగదా! ” అనుచు తనపేరు మధ్యముఁడని నిరూపించెను.

ఘటోత్కచునితో మాటలాడుచున్నవాఁడుభీమసేనుఁడే యగునని కేశవదాసు పోల్చుకొనెను. ఇంతలో దైవమహిమానువర్ణనరూపమగు నొక గీతమును బాడుకొనుచు మగతుఁ డచటికివచ్చి ఘటోత్కచునెదుట నిలిచి తానాతనియొక్క కడకుఁ గొనిపోఁబడుటకు సిద్ధముగ నున్నాననియు, తన్నుగొని పొమ్మనియు నాతనితో ననెను. కేశవదా సంతట భీమసేనుని కడకుఁజని తనకుమారుఁడు రాక్షసి కాహారముకాకుండఁ గానఁచి భీముని బ్రతిహేలుకొనెను.

బ్రాహ్మణుల నిట్లు బాధించుచున్న యారాక్షసి బారి నుండి యా బ్రాహ్మణకుమారుని రక్షించుట తనధర్మమని తలచి, కాపాడెదనని బ్రాహ్మణునితో భీమసేనుఁడుచెప్పెను.

బ్రాహ్మణకుమారుని గొనిపోవచ్చిన రాక్షసుఁడు తనకు హిడింబవలనఁ గలిగిన కుమారుఁడే యైయుండునని భీముఁడనుకొనెను. ఇతరులెవ్వరు నీసంగతి నెఱుంగరు.

భీమసేనుఁడు ఘటోత్కచునితో “రాక్షసా ! ఏల నీ వీ బ్రాహ్మణహంసచేసి యీ పాపమున కొడిగట్టుకొను చున్నావు? ఈ పాపకృత్యము నూనరాదా!” యనుచు నాతని మనస్సు కరుగ హితబోధఁ జేసెను. కాని ఘటోత్కచుఁడు బ్రాహ్మణబాలుని గొనిపోవు నుద్యమము విరమించు కొనలేననియు, దనతల్లియాజ్ఞ యెంత క్రూరమైనది యైనను, న్యాయవిరుద్ధమైనది యైనను, దాను తలపెట్టిన పనిఁ జేసిరేనీ తీరెదననియు ఘంటాపథముగ వాక్రుచ్చెను.

భీమసేనుఁడు:—బ్రాహ్మణబాలుని విడిచి యతనికి మారుగ నన్నే నీతల్లికడకుఁ గొనిపోమ్మ. నేను నీవెంట వచ్చెదను.

ఘటోత్కచుఁడు:—నీవంటి మహాపురుషుఁడు నూరేండ్లు జీవించి ప్రజలను గాపాడవలెను. నీ జీవితము కడు ధన్యమైనది. నీ జీవము లత్యంతము విలువ గలవి గదా!

భీమ:—క్షత్రియులు తమ జీవములను స్వీయప్రజారక్షణమునకై వినియోగపఱుపవలయును. స్వార్థమును నీడి, పరార్థమునకై జీవితము ప్రజాసేవలో గడుపవలెను. తన ప్రజలకు బీడకలిగినప్పుడు రాజు వారి కాపీడను దొలగించి

వారిని గాపాడవలెనుగదా! నా రాజ్యమున నీ బ్రాహ్మణ బాలుని కిట్టికీడు వాటిల్లినందున నేను చూచుచు నాకేమని యూరకుండఁజాలను.

ఘటోత్కచుఁడు బ్రాహ్మణబాలునికి మారుగ నీ భీమ సేనునే కొనిపోవుచో నెంతయు నుచితముగనుఁ నర్హముగను నుండునని తలఁచి యాతనిని గొనిపోఁదలఁచెను.

భీముని యకాదార్యమునకు మనమున నభినందించుచు ఘటోత్కచుఁడు తన బాహుబలమునుగూర్చి స్వోత్కర్షతోడను, బ్రాగల్భ్యముతోడను బల్కెను. తన ప్రాగల్భ్యవచనములకు భీముఁడు భయపడునని ఘటోత్కచుఁ డనుకొనెను.

భీముఁడు:—భయమన నేమో నే నెఱుంగను. నీవును ద్వంద్వయుద్ధమున భయపడవని తలఁచెదను.

ఆనూటకలిగి, ధిక్కారముతో “నే నెవరినో తెలియకున్నావు. నే నీవనమునకు రాజును. రమ్మ! నాతో మల్లయుద్ధమునకు” అని ఘటోత్కచుఁడు భుజాస్ఫూలనమొనర్చెను.

భీముఁడు:—ఈ భుజములే నాకుఁగల యాయుధములు. నా కెట్టి యాయుధము లక్కఱలేకయే ద్వంద్వ యుద్ధమున నెవ్వరినైన నెదుర్కొనఁగలను.

“ఇట్టి నిర్విక్ర పరాక్రమశాలి నా తండ్రియొక్కఁడే” యనుచు భీమునిపై ఘటోత్కచుఁడు కలియఁబడెను. అతనిని పట్టి లాగెను. కాని భీమసేనుఁడుమాత్ర మొక్క యంగుళమైనను గదలలేదు. భీముఁడు ఘటోత్కచుని సాహసము

గాంచి పరిహాస ద్యోతకముగ నవ్వెను. ఘటోత్కచుడు డిడి గాంచి క్రుద్ధుడయ్యెను. ఆ యడవిలోని యొక గొప్పవృక్షమును బెఱికి దానిని భీమునిపై విసరెను. కాని భీమసేనుడు వృక్షఘాతమున నేమాత్రము జలింపలేదు. ఆ వృక్ష మాత్రానికి దగిలి, విరిగి నేలబడెను. సమీపముననుండు కొక పర్వతముపైఁగల యొక ప్రస్తరమునుగొని భీమునివక్షమును తాత నట్లు విసరెను. కాని యది యాతని వక్షమును గాయపఱుపలేదు. ఘటోత్కచుడు భీముని తనతో ద్వంద్వయుద్ధము చేయ రమ్మనెను. అంతట తండ్రికొమరులు మల్లయుద్ధమున గొంతసేపు పెనఁగిరి. ఘటోత్కచుడు భీమసేనుని ధాటి కొగలేక తనతోఁబోరునతఁడు తన తండ్రియని వెఱుంగక తండ్రిని తలఁచుకొనుచు 'నాయనా' అని కేకవేసెను. మఱి యొకసారి కుమార ఘటోత్కచుడు భీము నదిచిప్పట్లుగా భీముఁడొక్క త్రోపు త్రోసెను. వెంటనే ఘటోత్కచుడు లేచి భీమునితో పెనఁగులాడెను. కొంతసేపై నతరువాత భీమసేనుని బంధించుటకు ఘటోత్కచున కొక యుక్తి స్ఫురించెను. పిలిచినతోడనే భూమినుండి యట కొక యూటసీటి ధార వెలువడెను. ఆ సీటితో ఘటోత్కచుడు తన నోటిని, హస్తములను కడిగికొని తనతల్లి తనకుపడేగించిన నూరంగు పాశమంత్రము నుచ్చారణమొనర్చి యూటాశము నొనరిపైఁ బ్రయోగించి యాతని బంధించెను. భీమసేనుఁ డిహాశముచే బంధింపఁబడి నిర్జితుడై నేలఁబడెను.

ఆ బ్రాహ్మణకుటుంబము నేలఁగూల్చిన భీము నాశ్చర్యభయములతోఁ జూచెను. కాని యొక నిమేషమున భీమున

కా మాయాపాశమోక్షణ మంత్రము జ్ఞప్తికివచ్చెను. ఈ మంత్రమును భీమునకు మహేశ్వరుఁడొకానొకప్పుడు బోధించెను. ఈ మంత్రోచ్చారణ మొనర్చుటకుఁ జేతులను, నోటిని గమగుకొనుటకు భీమసేనునకు జలము కావలసియుండెను. భీమసేనుఁడు నీళ్ళను గొనిరమ్మని బ్రాహ్మణబాలకుని గేకవేసెను. బ్రాహ్మణబాలుఁడు తనతండ్రిచేతనున్న కమండలువును గొని సమీపముననున్న నదినుండి జలమును గొని వచ్చెను. వృద్ధబ్రాహ్మణుఁడు జలపూరితమగు కమండలువును భీమసేనుని కడకుఁ గొనిపోయి భీమసేనుని చేతులలో జలముపోసెను. భీముఁడు శుచియై మాయామోక్షణ మంత్రము నుచ్చరించి పాశమునుండి మోక్షమును బడసెను. ఇంతలో ఘటోత్కచుఁడు తా నచటఁ దడయుటకు తల్లియోగ్రహించునేమో యనుకొనుచు, భీమసేనునితో పెనగులాడక “బ్రాహ్మణ బాలకుని స్థానమున నీవే వచ్చెదనంటివి. జ్ఞాపకమున్నదా?” అనెను.

భీమ :—అభ్యంతరమేమి? అందులకు సిద్ధముగా నున్నాను. నన్ను తీసికొనిపోమ్ము. (భీమసేనుని కుడికన్నదెఱుసు) “ఇది శుభసూచకము.”

ఆ వృద్ధబ్రాహ్మణుఁడు ఘటోత్కచ భీమసేనులవెంట నేమిజరుగునో చూచుటకు వెడలుచుఁ దనభార్యనుబిలిచి “మన సుగతుఁడు మనకు దక్కినాఁడు. మన సుగతునికి మారుగ భీముఁడు రాక్షసికడకు వెడల నియ్యకొన్నాఁడని చెప్పెను.

[రంగము—హిడింబాదేవి భవనమునకు ముంగున్న
పూలతోట: శాస్త్రాలరాత్రి.]

కామరూపధారిణియగు నా హిడింబాదేవి సౌందర్య
రాశియో యనఁ దన చెలికత్తెలగు మందయానాక రేణుక
లతో సల్లాపమునర్చుచు నొక మల్లెపొదకడ స్ఫటికశిలావేది
కపై నాసీనయైయుండెను. ఆమె తనభర్త తనకడ కెట్లయిన
వచ్చునట్లు చేసికొనవలెనని తానుజేసిన తంత్ర మెంతవఱకు
నెఱవేఱునో తెలిసికొనఁ దహతహాపడుచుండెను. భీమసేనుఁ
డావనములో సమీపమున నున్నాడని యామెచెలికత్తెలు
చెప్పినమాట నిజమైయుండునో లేదో యని వారితో
వాదించుచుండెను. చెలికత్తె లామెతో ఘటోత్కచుఁడు
తప్పక భీమునిఁ గొనిరాఁగలఁడని హెచ్చరించుచుండిరి.
ఘటోత్కచుఁడు భీమసేనుని హిడింబాదేవి పూలతోట
ద్వారము కడకుఁ గొనివచ్చి యాతని నచట నొకతిన్నెపైఁ
గూర్చుండఁబెట్టి తాను లోనికిఁబోయి తల్లితోఁజెప్పి వచ్చెద
ననెను.

గృహారామద్వారముకడనుండి లోనికి వచ్చుచున్న
ఘటోత్కచుని కంఠద్వని విని కుమారున కెమఁచేగి కొని వచ్చు
టకై హిడింబ తన భవనమునుండి వెలువడెను. ఘటోత్క
చుఁడు తల్లికి నమస్కరించి నిలిచెను. తల్లి కొమరుని సమీ
పించి, “ఘటోత్కచా! నేనుకోరిన మహాపురుషుని గొని
వచ్చితివా?” అని కౌతుకసంభ్రమములతో నడిగెను. ఘటో
త్కచుఁడు తనతల్లిప్రశ్న కేమి ప్రత్యుత్తరమిచ్చవలెనో పరి
యత్త, తత్తరపడుచు, వినయము వెలయ “ఒక మహాపురు

ఘండు నా వెంట తనంతఃదానే యిచటకు వచ్చినాఁడు. నా సామర్థ్యమువలన నే నాతనికి గొనిరాల్లేదు.” అనెను. అంతట తల్లి “కుమారా! ఆ వచ్చిన పురుషుఁ డెట్టివాఁ”డని పృచ్ఛచేసెను. “ఆతఁడు మహాబాహుబల సంపన్నుఁడు. సమున్నతదేహుఁడు. ఉత్తమవీరుఁడు. మహాపురుషసింహుఁడు” అనుచు ఘటోత్కచుఁడు చేసిన వర్ణనమునుబట్టి యా వచ్చినవాఁడు తన భర్తయగు భీమసేనుఁడేయని హిడింబ నిశ్చయబుద్ధిగల దయ్యెను.

తన కుమారుని వెంటఁగొని యా మహాపురుషు నాహ్వానించుట కెదురేగెను.

భీముఁడును, తనకు ఘటిల్లిన శుభశకునములవలన ఇది తనప్రియయగు కమలపాలికయే (హిడింబకే కమలపాలికయను పేరుగలదు. ఆమె పుట్టుకచే రాక్షసియయ్యెను, కాలకాటంకటీశ్వరి యను నొక దేవతగా జనులచే భావింపబడెను.) తన్నిట్లామెకడకు రప్పించుకొనుటకుఁజేసిన మహాతంత్రముని తెలిసికొనెను. ఆతఁడే యామెను జూడవలయునని తొందరపడుచుండెను. హిడింబ దూరముననుండియే భీముని గనుఁగొనెను. అతని దేహసౌందర్యమునుగాంచి విభ్రమాబ్ధిమునింగెను. భీముని నీ మాఱు ఘటోత్కచుఁడు గాంచి తన యహంభావము విడచెను. అతనియెడ భక్తిగౌరవములు చూపెను.

ఇంతలోఁ గేశవదాసుఁడు సకుటుంబముగ భీమసేనుని వెదకికొనుచుఁ బునస్సమాగమమున హర్షచకితులగు భీమసేన కమలపాలిక లున్నచోటికి వచ్చెను. భీమసేనుని జూడఁ

గనే కేశవదాసునకుఁ గృతజ్ఞతయు, విశ్వాసమును నాతని యెడఁ బ్రబోధితమయ్యెను.

ఘటోత్కచుఁడు తనతల్లికి భీమసేనునిజూపి “ఇదిగో, ఇతఁడే నావెంట నీయుపవాసపారణకై వచ్చిన మహాపురుషుఁ” డనెను. హిడింబ భీమసేనునిగాంచి భక్తిపురస్కరముగా నమస్కరించెను. అంతనామె ఘటోత్కచునివై పుతిరిగి కోపము వధినయించుచు “కుమారా! యిట్టివారి నేల గొనివచ్చితి” వనుచు, నీతఁడు తన భర్తయనియు, నీతినిని దాను పెండ్లాడుటకు సంబంధించిన కథయు చెప్పెను. హిడింబ భీమునికో రహస్యముగఁ దా నాతంత్రము నెందులకుఁజేసెనో తెలియఁ జెప్పెను. భీమసేనుఁ డామెయవ్యాజప్రేమకును, నామె తన్నాకర్షించుకొనుటకు నెఱపిన వ్యాజమునకును మిగుల ముదమందెను.

తన్ను జయించిన భీముఁడు తన తండ్రియని ఘటోత్కచుఁడు తెలిసీకొని హర్షమంది యతనికి సాష్టాంగ ప్రణామ మాచరించెను. భీముఁడు కొమరుని లేవదీసి యాతని నాశీర్వ దించెను. కేశవదాసు భీమసేను నాశీర్వదించెను. అప్పుని కుటుంబ మతని నభినందించెను.

భీమసేనుఁడు తన కొమారు నా బ్రాహ్మణ దంపతులకు మ్రొక్క నాజ్ఞాపించెను. ఘటోత్కచుఁ డా బ్రాహ్మణ దంపతులకు మ్రొక్కి తన తుండుడుకుతనమునకు దన్ను మన్నింపుఁడని వేడికొనెను.

కేశవదాసు:—వత్సా! నీవు తల్లియాజ్ఞ నెఱవేర్చితివి. నీ విధిని నీవు చేసితివి. ఇందు నీ తప్పేమున్నది? వీరుని

కొనుడుండవగుటచే వీరపుత్రోచిత ప్రాభవమును బ్రకటించి తివి”.

హిడింబయుఁ గేశవదాసుపాదములపైఁబడి తనతప్పు నకును, తన కొనురుని తప్పునకును తన్ను త్షమింప వేడుకొనెను. అంతటఁ గేశవదాసు “మీరెల్లప్పుడు భీమసేనునితో నుండెదరుగాత”యని దీవించెను. కేశవదాసు భీమసేనుని సెలవుదీసికొని, వెడలెద ననెను. భీమసేనుఁడు ఘటోత్కచునితో “నీవెప్పుడును సాధువులకు హింస కల్గింపకుము!” అని హితబోధయొనర్చి యా బ్రాహ్మణకుటుంబమును వారు వెడలవలసిన గ్రామముదనుక సాగనంపిరమ్మని ఘటోత్కచు నాజ్ఞాపించెను.

భీముఁడు పూర్వము హిడింబను విడిచిదాడిగ తమకు తటస్థించిన ద్రాపది వివాహము, ఇంద్రప్రస్థపుర ప్రవేశము, మాయజూదము, అరణ్యవాసము మొదలగు సంఘటనల గూర్చి చెప్పి సంభ్రమాశ్చర్యములను కలుగఁజేసెను. ధౌమ్యుని యజ్ఞము చూడనేగిన సోదరులు వచ్చువఱకు సతీసుతులతో గడిపి భీముఁడు వారల వీడ్కొని చనియెను.

2. భీమసేన, హనుమంతులు

ధర్మరాజు దుర్యోధనునితో జూదమాడి యోడి పోతములతోను, భార్యయగు ద్రౌపదితోను బండ్లెంచే పులరణ్యవాసముఁ జేయవలసినవాడయ్యెను. పాండవులు ద్రౌపదీసహితులై యరణ్యమున కేగుతేటి, ధౌమ్యాది విప్రులు వారితోడఁ జనిరి. ఆ పాండునందనులు వింధ్యపర్వత ప్రాంతారణ్యములలోను, దక్షిణాపథ ప్రాంతారణ్యములలోను గల ఋష్యాశ్రమములకేగి యచట కొన్ని దినములు వారితోడి సర్వోష్ఠితోఁగడపి బహు తీర్థముల నేవించుచు. దమ యరణ్యవాసక్లేశము నపనయించుకొనుచుండిరి.

పాండవు లరణ్యములలోఁ దిరుగుకాలమున నొక నాఁడు గంధమాధన పర్వతమును జేరిరి. ఆ పర్వతము భీకరారణ్యములకుఁ దావు. వివిధవర్ణ శోభితములగు పక్షులును, ననేకవిధ మృగములు నందుఁ జూపట్టును. ఆ పర్వతపార్శ్వములఁ గొన్నిచోట్ల స్వచ్ఛమైన స్ఫటికశిలలమీఁదఁ బ్రవహించెడు సెలయెల్లు చూపట కా గిరికన్య కంఠమున ధరించిన ముత్యాలహారములవలె గన్పట్టుచుండెను.

వారు గంధమాదనపర్వతసానువులఁ గల యరణ్యమును ప్రవేశించునపుడు భీకర ఝంఝామారుతము వీచెను. చెట్లనుండి పండి రాలి, యెండిన పత్రములు ధూళితోఁగలిసి మారుతవేగమున మింటికిలేచెను. వాతాహుతిచే శశశశారృటులతో వృక్షశాఖలు విరిగి నేలఁబడుచుండెను. గాలికి రేగిన ధూళిచే మిన్ను మన్ను తెలియదయ్యెను. చెట్లపై

కెగంబ్రాకిన లతలు గాలితాకున నేలఁగూలి మాధ్వావరోధము గల్గించుచుండెను. పాండవులును, క్రౌపదియు, ధౌన్యాదులుఁ దమశత్రులతో వానిని ద్రోసికొనుచు ముందున కెక్లగో పోవు చుండిరి.

ఈ గాలిత్రోవునకు ధౌన్యాది విప్రులు, ధర్మరాజాది సోదరులు నొక్కచోటికిని, భీమసేనయను క్రౌపదియు వేతొక చోటికిని ద్రోసివేయుటలేదు.

గాలి తన తీవ్రతను జూపినంత, భయంకరముగ మేఘములుఱుమఁ జొచ్చెను. తట్టిల్లతి లాకాశమునఁ జూపట్టెను. పృథుండవర్ష ముకురియ నారంభించెను. చల్లని వడగండ్లు పడి పర్వతముపైఁ గురిసిన వర్షపునీరు పర్వతపుఁ జరియల క్రిందికి భయంకరవేగమునఁ బ్రవహించుచు నుచటనున్న చుట్టను వేళ్లతోఁ బెల్లగించి క్రిందికిఁ ద్రోసివేయుచుండెను. కొంతవడికి గాలియు, వర్షమును తగ్గెను. వృక్షలతాదులు నేలఁగూలి త్రోవలెల్ల మఱుఁగుపఱుపఁబడెను. చెదిరి పోయిన సోదరులును, క్రౌపదియు నొక్కయెడకు వచ్చిరి. కఱకు కాలపై క్రౌపది నడువనేరక మూర్ఛలెను. భీముఁ డామెను పెల్లన గొనిపోయి కుశాంతరణముపైఁ బరుండఁ జెట్టి మూర్ఛదేరుటకై కడలిపత్రముతో వీవదొడంగెను. నతలననుదేవు లామె పాదములొత్తఁ దొడంగిరి. అట్టియెడ ధర్మరాజు క్రౌపదిజూలి “ఇట్టి సుకుమార హంత్రోడ నిట్టిమ మయి యెవఁ గదా. ఇట్టిపాదునకు నేనెగదా మూల”మని దుఃఖించుచుండి ధౌన్యుండెను, దదితరత్రాహ్వానములును నతని మూలార్పించిరి. శీతలవాయుస్పర్శచే క్రౌపది మూర్ఛదేరెను.

ధర్మరాజు భీమునితో “సోదరా! ఈ సుకుమారియగు రాజపుత్రిని దోడ్కొని యీ శిలలపైఁ బోఁజాలము. మీరు చేయుదము” అనెను.

భీముడు తనకొమరుడగు ఘటోత్కచునిఁ దలఁపెను. అంతలో ఘటోత్కచుడు తన రాక్షసబలముతో భీము నెదుట నిలిచెను. భీముడు తన కొమరుని గాఁగల్గించుకొని ‘కుమారా! ఈ రాజపుత్రి నీతల్లి. ఈమె యీ కఱకుణ్ణాల్లపై నడచి యలసియున్నది. ఈమె నెత్తుకొను”మనెను.

ఘటోత్కచుడు వ్రాపదిని, బాండవులను దానెత్తి కొని, వారివెంటనున్న బ్రాహ్మణుల నెత్తుకొని తన వెంటవచ్చిన రాక్షసుల కాళ్ళాపించెను. ఘటోత్కచుడును, నతని యనుచరవర్గమును వ్రాపదిని, బాండవులను, వారితోడి బ్రాహ్మణుల నందఱను గగనచూర్ణంబునఁ గొనిపోయి గంగాతీరమునఁగల నరనారాయణాశ్రమమైన బదరీవనంబున దించిరి.

ఆ బదరీవనంబునఁ దియ్యనిఫలములు, చక్కని మృదు పత్రములు గల వృక్షములనేకములు వారికిఁ గానఁబడెను. అచ్చట వృక్షచ్ఛాయల వారెల్లరు విడిసిరి. సమీపమునఁ బ్రవహించుచున్న గంగాతరంగిణియందు వారెల్లరు స్నానమాడి తపస్సులను జేసికొనుచుఁ గొన్నిదినము లచటఁ గడపిరి. అచటనుండి వారు మైనాకపర్వతమును, హిరణ్యశిఖరమును, బిందుసరస్సును జూచివచ్చి యా బదరీవనముననే యాఱుదినములు వసించిరి. ఒక్కనాఁడు వ్రాపదియు భీముడును గంధమాదనపర్వతసానువుల విహరించుచు నొక్కచోఁ

గూర్చుండియుండ రమణీయమైనదియు, వేయిరేకులు గల
దియు నగు కమలమొకటి గాలిచే నెగురగొట్టబడి వారి
యెనుటఁ బడెను. బ్రాహ్మణ యాకమలంబునుగొని, దాని సుర
భిళామోదమునకుఁ జొక్కి, యా పుష్పసౌందర్య నిర్మాణ
మున కచ్చెరువడి, “యిది యొక్క పువ్వెయ్యమును ఎంతటి ఆ
నందము కలుగఁజేయుచున్నది! నాథా! ఇట్టి పుష్పములీ సమీప
మున నే కొలంకునందైన నున్నచో మరికొన్ని పూవులు కోసి
కొనివచ్చి, యిచ్చి నాకు మనఃప్రియంబు సేయుఁ”డని యా
పుష్పమును భీమునకుఁ జూపెను.

భీముఁ డా మెకోర్క నెఱింగి ధనుర్బాణంబులఁ గొని
కమలంబును గాలి కొనివచ్చిన దిశ కేగెను. అతఁడు కదళీతరు
చ్ఛాయలలోనుండి వెడలి, అనేకములగు పుష్పముల సౌరభ
ముల నాఘ్రాణించుచు రుచ్యఫలముల భక్షించుచు నుత్సా
హముతో సౌగంధిక కమలమును గొనివచ్చుటకు బయలు
దేఱెను. అతఁ డతివేగమున నడువఁజొచ్చెను.

అతఁడు నడుచువేగమునకుఁ జెల్లును, లతలును జలిం
చెను. అతఁడు తనకడ్డువచ్చిన లతలను బెఱికివైచి ప్రక్కలకుఁ
ఛ్రోసివైచుచుండెను. చెట్లకొమ్మలను విరిచి దూరముగఁ
బడి వేయుచుండెను. శైలగుహలలోనుండిన సిద్ధ సుర భుజంగ
గరుడి గంధర్వ కిన్నర కామిను లెల్లరు భీముఁడు వేగముగ
వెడలుటను గనుఁగొనిరి. ఈ విధముగ మదగజమువలె
విజృంభించి గంధమాదన పర్వత సానువులగల యడవుల
నుండి భీముఁడు వెడలుచుండెను.

ఇతఁడు వెడలునపుడు సింహనాదముఁజేసెను. ఆ భీకర ధ్వనికి బంతులదరిపడి యెగిరిపోవుచుండెను. ఆ పంతులు త్రొక్కులు తడిసియుండుట నతఁడు కనుగొని సమీపమున నే కొల నొకటి యుండవలయునని యూహించి యభివేగమున నని యొక సరోవరమును గాంచెను. ఆ సరోవరతటమునఁ బువన, తమాల, తాలవృక్షములు, కదళీతరువండములు గలవు. గాలితాకున నా చెట్లన్నియు నూగుచుండెను. ఆ తటాకము శీతలజలపూర్ణమై గాలిచేఁ దరంగితమగుచుండెను. భీముఁడా కొలనుగని, యందుఁజొచ్చి స్నానమొనరించి యందలి తామరపుష్పములను బొడవైన మృణాళములతో నుండి బెటికి యా మృణాళ వలయములను గంఠమున నలంకరించు కొనెను. ఆ సరస్సు నంటి యతివిస్తృతమైన యరటితోట గలదు. భీముఁడా కదళీవండమును బ్రవేశించి తనశరణుము నూఁడెను. ఆ శంఖధ్వని యరుముల ధ్వానమువలె భీమమై దిక్కులదరెను.

అచట నొక గుహలో నున్నట్లైన నానుచుండు డను కపి యాధ్వని కదరిపడి మేల్కొని, నాచలో “ఈ మహా ధ్వానం బెవ్వరిది? ఇట్టి ధ్వని నాయనుజుఁడు భీముని శంఖ ధ్వానమే” అనుకొని సంతోషముచేఁ బులికితనరీరుండగుచు భీమునకు మార్గనిరోధముగా మహావృక్షములఁ గొన్నిటిని బడవైచి తన శరీరము నతివిస్తృతముగావించి యడ్డముగ నా పథంబున బరుండి తనతోకతో భూమిని పెద్ద ధ్వనియగునట్లు తాటించెను. ఆ ధ్వనికి భీముండు విస్మితుండై కదలివనమధ్య మున కేగిచూడ నచట నొక విశాలమైన శిలపై యొగనిద్ర

భీమసేన, హనుమంతులు

యందున్న యొక ముదుసలితోతినిజూచి యాచారికి నిద్రాశ
గము గావింపనోడి సింహనాదమునుజేసెను. ఆ నాదమున
హనుమంతుడు డులికిపడి లేచి భీము ననాదరంబునఁజూచి యిట్ల
యె: “అయ్యా! ముసలితనముచే, రోగముచే నలసి సుఖని
పోవుచున్న నన్నేల మేల్కొల్పితివి? జంతువులకు ధర
ధర్మంబులు తెలియవుగాని సర్వభూతదయాస్వరూపంబైన
ధర్మమెఱింగినవారు గదా మనుజులు! అట్టి మనుష్యజన్మః
నెత్తియు దయావిహీనుడనై గర్జించి నాబోఁటి పేదమ్మ
ములకు భయంబు గలుగ గర్జించితిని. నీవెవ్వండవు? మ
మ్మల కగోచరంబైన యీవనంబున కెట్లువచ్చితివి? గ
సంచారము చేయఁగల సిద్ధులుగ్గాని యిచటకు రానేర
అమృతైశ్వర్యంబులైన యీ ఫలమూలములు భుజించి వెడ
పోమ్ము. నీయెడ నాకు స్నేహభావము కల్గినందున ని
చెప్పితి” ననిన భీముఁడిట్లనియె: “ఓ కపిరాజా! నేను తు
యుండను. ప్రసిద్ధమైన బలముగలవాండను. పాంశుర
కునూరుండను. కుంతికి వాయు దేవునివరమునఁ బుట్టినవాండ
నన్ను భీము డందురు. నేను కార్యార్థిని వుండునకుపో
యును. నాకుఁ గ్రోవనిమ్ము. అట్టియ వేని పూర్వమొకప్పు
నముద్రమునుదాటి లంకకుఁబోయిన హనుమంతునట్ల
నిన్నును నీ శిలను దాటిపోయెద”నన హనుమంతుఁ
తానేమియు నెఱుంగనట్లు “ఆ హనుమంతుండనువాఁ డె
లకు నముద్రమును లంఘింప వలసినవాడయ్యెనో నీకుఁ

సినఁ జెప్ప”మని భీము, నడిగెను. అంత భీముఁడు శ్రీరాముని చరిత్రమును దిజ్ఞాత్రముగఁ జెప్పెను.

“ఇట్లు కుల ప్రదీపుఁడగు శ్రీరాముఁడు స్వీ
వాక్యపరిపాలనార్థ మడవికేగి యచటనుండ నతనిభార్య
యగు సీతను లంకేశ్వరుండగు రావణుండు గొనిపోయెను.
సీత సస్వేషించుటకై రాముని మిత్రుఁడైన సుగ్రీవుని అనుచు
లగు కపివరు లరిగిరి. త్రోవలో సంపాతియను పక్షివలన వారు
సీత రావణునిచేఁ గొనిపోఁబడెనని యెఱింగిరి. వారి నాయకుఁ
డగు హనుమంతుఁడు సముద్రమును లంఘించి లంకను జేరెను.
నేనును నా హనుమంతునంతటి బలముగలవాఁడనే. నా
పౌరుషమును నీకుఁజూపుదునా?” అనిన హనుమంతుఁ డవగా
లుకమగు నొక చిరునవ్వునవ్వి “అన్నా! నేను కడుముసలి
వాఁడను. లేవలేను. నీవు వెళ్ళుదువేని నాతోకను గ్రోచివైచి
పో”మృనిన భీముఁడు లీలతో తన యెడమచేతితో నాతిని
తోకను దొలఁగింపఁబోగా అదికదలనందున తన రెండుచేతు
లతో దానినిబట్టి యధికప్రయత్నమునఁ గదల్పఁజూచినను
గదలనందున నింకను తన బలమునంతను వినియోగించెను.
అతని శరీరమున స్వేదజలధార లురలఁ జొచ్చెను. అందుకు
మిక్కిలి సిగ్గులి భీముఁడు తలవంచుకొనెను. అతనిగర్వము పటా
పంచ లయ్యెను. అంతట భీముఁడు హనుమంతున కెదురుము
ఖంబైనమస్కరించి “నిన్నెఱుంగకదురు క్తంబులాడితిని. మన్నిం
పుము. నీవు కపిరూపముధరించిన సిద్ధుఁడవో గంధర్వుఁడవో
నాకుఁ దెలియఁజెప్ప”మన హనుమంతుఁడు భీమునితో నిట్లు
నెను: “నేను కేసరిజ్ఞాత్రమున వాయుభర్తారకునకుఁ బుట్టి

తిని. నీవు వర్ణించిన హనుమంతుడును నేనే. నీవు నాకు తమ్ముడు నగుదువు. తొల్లి శ్రీరాముడు వానరసైన్యమును గొని లంకకుఁబోయి రావణుని సంహరించెను. నేను రామునకుఁ జేసిన సేవ కాతఁడు నన్ను మెచ్చి నాకీర్తి యంతకాలము నిలుచునో యంతకాలము నేను నిత్యుడ నగుచు నుండునని వరము దయచేసెను.” అనెను. భీముఁ డాకథను విని సంతసించి మరల నాతనికి నమస్కరించి “నీదర్శనంబున నేను కృతార్థుఁడనైతి”ననెను. అని, భీముడు,

“సముద్రమును లంఘించిననాటి నీ రూపమును జూడఁగోరెదఁ జూపు”మన హనుమంతుఁ డిట్లనియె:

“అక్కాలపు రూప మిప్పు డెట్లు చూపఁగలను? కాల మొక్కవిధమున నుండునా? ఇప్పుడు వృద్ధుఁడనైతిని. యుగములు మాటినవి. యుగధర్మంబులు మాటినవి.” అనుచు కృత త్రేతా ద్వాపర కలియుగ ధర్మంబులనెల్లఁ జెప్పెను. భీముడంత “ఆనాటి సీతనువుఁ జూపినఁగాని వెడల”నన హనుమంతుడు తనరూపమును జూపెను.

చ. అతులీతమై ద్వితీయకనకాద్రియొక్కో యీదినా నిజాంగ ము
చ్చిత్రముగఁబెంచి పుచ్చమునఁజేసి దిగంతములందుచున్నయు
న్నతుఁ గపివాఘుఁజూచి, కురునందనుడట్లు నిమిలితాత్ముఁడై,
పలికి నతికస్మితుండగుచు మారుతి కిట్లనియెన్ భ-హంబునన్.

ఆరూపమును భీముడుచూచి భయమంది యిభీషణ రూప ముపసంహరింపు మని హనుమంతుని ప్రార్థించినఁ దన యెప్పటిరూపంబు నాతఁడు చేకొనెను. భీముడు

మరల హనుమంతునితో “అన్నా! నీ వింత బలవంతుడవగుటచేతనే రావణు నంత సులభముగ శ్రీరాముడు చంపఁగలె” ననెను.

హనుమంతుడు:—అయ్యా! నీవు సాగంధిక సరోవరంబునకుఁ బోవుచున్నావు. ఆ సరోవరము యక్షరాక్షసరక్షితమై దేవతోపభోగ్యమైయున్నది. దేవతల యనుగ్రహ సంపాదనము ముఖ్యము. వారు బలి, హోమ నమస్కారాదుల చేతను, ‘భక్తి’ ప్రాధాన్య కర్మములచేతను సాధ్యులు గాని, సాహసక్రియాసాధ్యులుగాదు. నీ వచట సాహసంబుచేయవలదు. మీకుఁ గీడొనరించిన ధార్తరాష్ట్రులపైకి దండెత్తి వారిని వధియించి నీకు సహాయముచేసెదను. (భీమునిపైఁ గల్గిన ప్రేమచే ముసలితనమువలని తనయశ క్తతగూడ మరపింపఁజేయఁబడి హనుమంతుడు ఆతని వీరప్రకృతి విజృంభింపఁ బైవిధముగఁ బల్కెను.)

భీముడు:—అన్నా! కౌరవులతోడి యుద్ధము నీ కేపాటిది? కౌరవుల నోడించుటకు మేమే చాలుదుము.

హనుమంతుడు:—అట్లయినచో నీయందలి సోదర భావంబున మీలో నతిరథుండైన యర్జునుని రథధ్వజంబున నేనునిలిచి మీబలపరాక్రమంబులఁ జూతును.

అని హనుమంతుడు భీమునిఁ గాఁగలించుకొని యాతనికి సాగంధిక సరోవరమార్గంబు జూపి సాగనంపెను.

తదాలింగనంబున భీమునకు నూతనోత్తేజము, జవము, శక్తియుఁ గల్గెను.

భీముఁ డడవిమార్గముల నడచి రజతగిరికి సమీపము నఁగల కుబేరుని యుద్యానవన మధ్యమున సౌగంధికకమల సరోవరమును గాంచెను. ఆసరోవరంబునఁగల కమలంబులు హేమవర్ణ విరాజమానములై, మనోహరసురభిశంబులై యుండుటంజేసి యాకమలపండము మీఁదనుండి వీచువాయువు తన పుత్రుండగు భీమసేనునకు స్వాగతమొసంగెను. ఈసరోవరంబును వేలకొలది రాక్షసులు కావలి కాచుచుండిరి. ఆ రాక్షసులు భీమునిపైఁబడి “ఇది కుబేరుని క్రీడోద్యానవనము. అతఁ డీసరస్సునఁ దనస్త్రీలతో జలక్రీడఁజేయును. ఇచ్చట కెవ్వరు రానోపరు. ఈసరోవరంబున దేవర్షులు తపస్సు చేయుదురు. ఇందలి జలంబు లమృతోపమానంబులై యుండును. వైడూర్యములవలె శోభించు నాళములుగలిగి మిగుల మనోజ్ఞమైన సువాసనగల కమలంబు లుండుటచే ఇది రాక్షస గణంబుచే రక్షింపఁబడుచున్నది. నీవెవ్వఁడవు? ఎందులకిచటికి వచ్చితి”వని యడిగిరి. అంత నతఁడు “నేను పాండురాజు కుమారుఁడను. నాపేరు భీముఁడందురు. నేను ధర్మరాజు తమ్ముఁడను. నా భార్య ద్రౌపదికి మనఃప్రియంబొనర్ప నీ సౌగంధిక కమలంబులఁ గొనిపోవ వచ్చినాఁడ” ననెను. అన రాక్షసు లతనితో “నీవు దివ్యపురుషునివలెనున్నావు. నీవు కుబేరునితోఁ జెప్పి నీకు వలసినన్ని కమలంబులఁ గొనిపో” మ్మని

“పర్వతసానువులనున్న యీసరస్సు కుబేరుని చెట్ల య్యెను? ఈసరస్సుయొక్క యుపయోగము నెల్ల రనుభవించ వచ్చును. ఇది యాకుబేరుని దొక్కనిదే యెట్లయ్యెను? ఉత్తమ శ్మత్రియుఁడు తనకు వలసినదాని నింకొకని నర్థింపఁడు. తన భుజ బలమున సంపాదించి యర్థలకిచ్చి తనకీర్తి వెలయించును. మీయొక్క, మీకుబేరునియొక్క యనుజ్ఞలను గొనికాని యీకమలంబులు కొనిపోరాదొక్కో” యనుచు భీముఁడు ఆసరో వరంబుఁ బ్రవేశించి, కొన్నికమలంబులు పెట్టికి పొడవైననాళ ములుగలవానిని తనకంతంబున నలంకరించుకొని, ఇందలి జలంబుఁగ్రోలి యధిక బలయుక్తుడై యీసరస్సులకుఁ బో భో రెను. రాక్షసులు భీమునిచే దెబ్బలుతిని కుబేరునితో మొఱ పెట్టుకొనిరి. భీముఁడు సౌగంధిక కమలంబులను గొని ద్రాపదియున్న యెడకుఁ బోవుచుండ ధర్మరాజును, ధౌమ్యుడును, ద్రాపదియు భీమునికై వెదకుచు నెదురుగవచ్చిరి.

భీముఁడు ధౌమ్యధర్మజులకు మ్రొక్కి ద్రాపదికి సౌగంధిక కమలంబు లర్పించి వానిని గొనివచ్చిన విధమును వివర ముగఁ జెప్పెను.

ధర్మరాజు భీమునిజూచి “యీకమలంబులకై యుంతటి సాహసకృత్యములు చేసితివే! ఇట్టిసాహసము లొనరింపకు” మని హితోపదేశ మొనరించెను. ద్రాపదియుఁ దానుకోరిక సౌగంధిక కమలంబులు భీముఁడు గొనిరాఁగా, ప్రహస్య చిత్తయయ్యెను.

తమమనసున కెక్కిన సతలు కోరినవస్తువులను పురుషులు తమప్రాభవము ప్రకటించుచుఁ గొనితెచ్చియిచ్చుట సంప్రదాయమేకదా! సీతారామలక్ష్మణులు పర్ణశాలలో నివసించునప్పుడు సీత బంగారు మాయలేడిని చూచి దానినిగొనివచ్చి తనకిమ్మని భర్తను కోరఁగా, శ్రీరాముఁడు దానిని దరిమి తరిమి జీవములతోనుండఁగా దానినిపట్టుకొనలేకవిసిగి దానిపై నొక్కబాణమును బ్రయోగింప, మాయరూపముదాల్చిన మారీచుఁడను నారాక్షసుఁడు చనిపోవుచు “అలోలక్ష్మణా!” అని రాముని కంఠధ్వనితో కేకవేసి చనిపోవుటయు, అది తనభర్త కంఠధ్వనియేయని సీత తలఁచి, లక్ష్మణునితో కొన్ని దుర్భాషలాడుటయు, లక్ష్మణుఁడును సీతసంతరిగ పర్ణశాలలో విడిచి యన్నకై యెదురేగుటయు, నట్టితఱిని సీతను రావణుఁడు గొనిపోవుటయు మొదలగు సంఘటనలవలన శ్రీరాముఁడు రావణుని సంహరించుటయు నను నీకథ విస్తరమగుట యెల్లను తనభార్యకోర్కెను దీర్చుటకై శ్రీరాముఁడు చేసిన యత్నమువలననేకదా!

—

3. అభిమన్యుడు

అభిమన్యుడు భారతవీరులలో నొకడు. అర్జునునికు సుభద్రవలనఁ గల్గిన కుమారుడు. తండ్రికిఁ గీర్తిపెచ్చినవాడు. ఇతఁ డాబాల్యము తన మేనమామలయింటఁ బెరిగి యుద్ధ వ్యాపార నిపుణతఁగాంచెను. పువ్వు పుట్టినతోడనే తనపరిమళమును వెదజల్లునట్లు లితఁడును పిన్నవయసుననే తనప్రతిభను గురుపాండవ సంగరమునఁ బ్రదర్శింపఁగల్గెను.

ఒకనాఁటి యుద్ధమునఁ గౌరవులు పాండవసేనలకు నగ్ని పరీక్షయనఁదగు నొక పద్మవ్యూహము బన్నిరి. దానిని భేదించుట సాధ్యము. ఇందు సైనికులు చక్రాకారముగా నిలిచి యుందురు. అందుఁ బ్రవేశించు నీరుఁడుతా నందఱుల ప్రవేశించునో, యెట్లు వెలికిఁబోనలయునో తెలియని విధమున సైన్యములు నిలిచియుండును. ఇట్టి మొగ్గరము ప్రవేశించి ప్రాణములతో, వెలువడుటన సామాన్యముగాదు.

ఈ వ్యూహమును బాండవ పక్షపు వారెల్లరుఁ బ్రవేశింపనోడిరి. ధర్మరాజు భయపడి, యందుఁ బ్రవేశింప నమను లెవ్వరని యోచించెను. అర్జునునికుమారుఁడగు నభిమన్యుడే యీ మొగ్గరమును భేదింప నర్హుండని నిశ్చయించి యతనినిఁ బిలిచి యిట్లనియె : “కుమారా! అర్జునుఁడును, కృష్ణుఁడును, నీవును దక్క మరెవ్వరు నీవ్యూహమును బ్రవేశింపఁజాలరు. నీవే యీ మొగ్గరంబుఁ బ్రవేశించి మాకెల్ల రకును సంతోషము గల్గింపుము.” అంతట నభిమన్యుడు ప్రసన్నవదనుడై “దీనిని

సభేదించువిధమును మానాయన నాకుఁజెప్పెను. నే నందుఁ గ్రిబ్రవేశించి నాకెదురువచ్చు వీరులఁ జించి చెండాడెదను. వీరు న్నెల్లరు నొక్కొక్కడి నాపైఁ బడినప్పుడు బయటకు వచ్చు నుపాయము నే నెఱుంగను. అందు నే ప్రవేశించు కనేర్చును, నాపరాక్రమమును జూపెద” నని యుత్సాహము తోఁ బలికెను.

ధర్మరాజంతట నభిమన్యునితో “నీవు పద్మవ్యాహమును జొచ్చిన నీవెనుకనే మేమెల్లరమును వత్తుము. నీవు ప్రవేశింతునని వాగ్దానముచేసి ప్రవేశింపఁ గడఁగుదువేని యంతయు చాలును.” అనెను.

భీముఁడు:—అభిమన్యా! నీవెనుకనే నేనును, ద్రుపదుఁడు, విరటుఁడు మొదలగు మేమందఱమును బ్రవేశించి శత్రువుల నుఱునూడమా!

తన వెనువెంటనే వచ్చెదమని తన్ను మొగ్గరముఁ బ్రవేశింపఁ బురికొల్పుచు, ధర్మరాజ భీమసేనులు పలికిన వాక్యము యుత్సాహంబుగల్గింపఁ దన బంధుసంతతితో దాసుజచ్చినను సది యుత్సవతుల్యంబని యెంచి భీమసేనునితో నభిమన్యుఁడెట్లనియెను: “తం డ్రీ! నేను, ద్రోణుఁడు సంతోషించునటులు యుద్ధముచేసెదను. ధర్మజులు నన్నుగారవించి యిక్కార్యమునకు నేనర్హుండనని నియమింప, నేను వారి యాజ్ఞను నిష్ఫలముచేయునునా? నరుఁడును సుభద్రయుఁ దనయునిగాంచి సంతసముదాల్చుట యంతయు రిత్తబుత్తునా? గోపబాలుఁ డాలమందలఁదోలునట్లు శత్రునివహములఁ దోలివై చెదను. ఈయుద్ధములో నాప్రతాపము ప్రకటించి నా

తండ్రియు, నామామయు సంతోషించునటులును, రాష్ట్రములు దద్దరిల్లునటులును యుద్ధమొనర్చెద”నని వీరా ములాడుచు సుమిత్రుండను తనసారథిని బిలిచి రథంబునను మన, సారథి యభిమన్యునితో “నీవు బాలుండవు. నీవె డును యుద్ధముచేసి యెఱుంగవు. శత్రుపక్షమున గల ఓ ణుండు మొదలగు సైన్యాధిపతులు నీచేతఁ జచ్చువాడు కారు.” అనెను.

సారథిమాటల కభిమన్యుండు నవ్వి “వీరగాణ ముతో పురారిగాని, బలారిగాని నన్నెదుర్కొనినచో హాని జయించెదను. అట్టియెడ ద్రోణుండన నొకొకతెన్నెము?” అనెను. వీరావేశము గల్గినవాని వీరాలాపముల కొకమేర యుండునే! వారల కెట్టి ప్రబలవీరునైనను దమ ప్రాణసాగ్ని కింధనముగఁజేయఁగల మనిపించును. మెఱపుమెరసిన ట్లభిమన్యునిరథము వ్యూహమునఁ బ్రవేశించెను. అంతనిని వెన్నుగొ వచ్చు భీమాదివీరులను కౌరవ పక్షపాతియగు సైన్యధిపతుల అడ్డగించి వారికి వ్యూహమున ప్రవేశము గలుగఁకుండ జేసెను. అభిమన్యుండు రౌద్రమూర్తియై కొంత వడి రణవిహారమునలిపి వెక్కువీరుల సుక్కుడంచెను. అంతట నభిమన్యునిఁదాఁక నుద్యమించు దుర్యోధనునిఁజూచి ద్రోణా చార్యుండు సైనికుల కెల్లఁ దనచేతితో సంజ్ఞ చేసెను. అంత లఁ గృపాచార్యుండు, అశ్వత్థామ, కృత్వర్మ, కర్ణుండు మొద లగు వీరులెల్ల రొక్కుమ్మడి నభిమన్యు నెదుర్కొనిరి. వా రెల్లరు నభిమన్యునిపై బాణవర్షము గురియించిరి. అతఁ డా బాణముల నెల్లఁ దప్పించుకొనుచు యుద్ధ మొనర్చెను. అంత

నభిమన్యుడు కర్ణునిదాకెను. కర్ణునిపై బాణములఁబ్రయోగించెను. ఒక్కబాణము కర్ణునికిదాక నాతఁడు మూర్ఛియై నెను. అభిమన్యుడు ధృతరాష్ట్రుని సుతులనెల్లఁ దఱిమివైచెను. అట్టితఱి నభిమన్యుని పరాక్రమమును స్తుతించు సిద్ధ విద్యాధరుల నాదంబులు మింట మొరసెను. శల్యుడంతట నభిమన్యు నెదుర్కొనెను. అభిమన్యుఁ డాతనిపైఁ బది బాణములఁ బ్రయోగింప నవి యాతని యంగమున గ్రుచ్చుకొనెను. శల్యుడంత నభిమన్యుని ధాటి కాగలేక అతని గారినుండి తప్పించుకొనెను. ద్రోణాది వీరవరులెల్ల నభిమన్యునిఁజుట్టుకొనిరి. అభిమన్యుడు ధనుష్టంకారముఁ జేయుచుఁ బిడుగులు గురియు ప్రళయకాల వలాహకమువోలెఁ జూపఁబెను. ఎడతెగని బాణవర్షమును సైన్యములపైఁ గురియించుచుండ ద్రోణుడు నేమియు చేయఁజాలక నెఱఁగుపడి సూచుచుండెను. దుర్యోధనుడు కర్ణాది వీరవరులఁ బిలిచి వారితో “ద్రోణుడు తనప్రియశిష్యుడగు నర్జునుని కుమారుడగు నీ యభిమన్యునిఁ బెద్దఁజేయుచుఁ బొగడ్డకు పెచ్చుచుండెఁగాని యతని నొంపఁడుకాన మీరెల్ల రాగురుని యుపేక్ష చేసి యభిమన్యు నొక్కుమ్మడి ముట్టడింపుఁడని ప్రేరేపించెను.

ద్రాపదివస్త్రముల నొలుచుటలోను, జూదముననోడిన పాండవులఁ బరాభవించుటకై చేసినయశ్చత్యమునకును బేరు మోసిన నుశ్శాసనుడు భారతయుద్ధమున నొకపోటు వీరుండైనచి తనయన్నపలికిన పలుకులచే ప్రబోధితుఁడై యిట్లనెను: “సూర్యుని గబళింపఁబోవు రాహువువోలే నేనొక్క

రుండనె పోయి యభిమన్యుని సంహరింపనోపుచును. ఈతఁడు చచ్చినటుల కృష్ణార్జునులు విందు లేని శోకభరమున నాడుచున్నారు. అంతటితో మనపగ దీటుగలను. నాభుజబల నినిగోచూపెదనని వీరాటోపము లాడెను (నాఁడు సభలో ప్రాపది వస్త్రముల నొలుచుటవంటి యుత్కర్షణవహకార్యమే గాని యని తలచియుండనోపు).

అభిమన్యుఁ డాతనిపై శరవర్షము కురిపించి తుడిగా త్రునిఁజేసెను. ప్రాపదికిని తనదండ్రులకును గావించిన యపచారము తలంపునకురాగా, నభిమన్యుఁ డాతనితో—

చ॥ అనముని ధర్మనందనుని , నానభనమ్మెయి నీవునొవ్వ, బ
ల్కిన ఫలమందఁజేసెదఁ జ , లింపక యిండుకసేపు నిచ్చుమీ
నిను లముచిత్తుఁగ్రూరునవి , నీకు మదాంధునిఁద్రుంచి నన్నుఁ జెం
చిన గరువంపుఁ దండ్రులకుఁ జిత్తమెలర్ప ఋజులు చేర్చెదఁ.

అనుచు నాతనిని తఱిమెను.

దుర్యోధనుని కుమారుడగు లక్షణుఁ డభిమన్యుని దాఁకెను. వీరిరువురును బులిపిల్లయు, సింగపుకొదనుయుఁ బోరినట్లు పోరిరి. అభిమన్యుఁ డాతనిపై బాణములఁబ్రయోగించి యాతని బాహువుల గాయపఱచెను. మఱియొక బాణము ప్రయోగించి యాతనిశిరము నేలఁజొల్లనేసెను. అంతట సైన్యములందు హాహాకారములు వెడలెను. దుర్యోధనుని పక్షపు వీరులకెల్ల రోషము ప్రజ్వరిల్లెను. కర్ణాది మాహావీరవరులందఱుకొక్కపెట్టున నభిమన్యునిపైఁబడిరి.

ద్రోణుఁ డభిమన్యుని జూపికొని వారితో నిట్లనెను: “ఇతఁడును, నర్జునుండును నొక్కరూపుగలవారు. నే నర్జును నకు నేర్పిన కవచధారణ మీతనికి బాగుగఁదెలియును. ఇతనిచేత విల్లున్నంతవఱ కితని నోడించుట దుర్ఘటము. ఎట్లో వంచనచే నితనిచేతనున్న విల్లువిరిచియు, నీతని యరదము నీడ్చు హయములఁ జంపియు, సారథినిజంపియు, నితనిని విర ఘునిఁ జేసితిమేని యితని నోడింపఁ గల”మనియె. కర్ణుఁ డా ద్రోణుని వాక్యములను విని యభిమన్యుని చేత నున్న వింటిని ద్రుంచెను. అంతలో ద్రోణుఁ డతనియశ్వములఁ గూల్చెను. కృపఁ డాతని సారథినిఁ జంపెను. యుద్ధతంత్ర న్యాయమునకు విరుద్ధముగా వారందఱు ఊక్కపెట్టున నాతని నిరాయుధుని గను, విరఘునిగను జేసివైచిరి.

అంత నాతఁడు చక్రమును చేతఁగొని పైకెగసెను. ఆతనినిఁజూచి కురువీరులు భయమందిరి. శకుని, కృతవర్మ, కృప, కర్ణాదివీరులెల్ల రాతనిచక్రమును దునియలు చేసిరి. తక్షణమె యతఁడు గదనుగొని యశ్వత్థామనుగదిసి యతనిరథ్యంబులను, సారథినిఁ జంపెను. తనకడ్డమువచ్చిన వీరులనెల్లరఁ దనగదతో మోది చంపెను. దుశ్శాసనుని కొమరుఁడు గదగొని యాతని నెదిర్చెను. ఈ భ్రాతృకుమారయుగము ఘోరమగు గదాయుద్ధమున పెనగి యొండొరులను గ్రూరముగఁ జావ మోదికొని చచ్చిరి.

భారతవీరవరులలోఁ బిన్నవయస్సున పెదతండ్రిపను
పున వీరుల కభేద్యమగు పద్మవ్యూహంబునుజొచ్చి 'లోకైక
వీర' బిరుదునకుఁదగినట్లు యుద్ధమొనర్చి కన్న తండ్రికి పార్థక
తనుజన్ముండనఁదగునట్లు తనవిధిని నెరవేర్చి వీరస్వర్గ ములుక
రించిన యభిమన్యుఁడు వీరరత్నముగదా!

క॥ పెక్కండు గూడి యిమ్మెయి

నొక్క-వింజంపుట యవన్మ మోహోయని న

ల్దిక్కులను బెద్దయెలుగున

నక్కజముగ చూతసంచయంబులు పలికె॥.

4. ప ర శు రా ముఁ డు

పరశురాముఁడు భృగుమహర్షి సంతతివాఁడగుటభార్గవ రాముఁడనఁబడును. దశరథుని కుమారుఁడగు రాముఁడు రఘు మహారాజు సంతతివాఁడగుటవలన రాఘవరాముఁ డనియు, రఘురాముఁడనియు, రాఘవుఁడనియు పేరు లతనికిఁగలిగెను. పరశురాముఁడు తేజస్వీతుఁడగు బ్రాహ్మణమహర్షి యగు భృగువుసంతతిలోనివాఁడయ్యి యాత్ర శేజోవిభాసీతుఁడై తనజీవితమునుగడపెను. బ్రాహ్మణవంశమున సుప్రసిద్ధ వీరుఁడై, తనతండ్రి గొక క్షత్రియుఁడు తానింటలేనప్పుడు చంపినందున క్షత్రియవంశమును నిర్మూలమొనర్ప భీషణప్రతిజ్ఞబూని యాడువదియొక్కసారులు క్షత్రియకుటుంబముల నాశమొనర్చిన వీరుఁ డితఁడు.

పరశురామునిగూర్చిన గాథ స్కాందపురాణమున సహ్యాద్రిఖండమునఁ గలదు. ఇతనితండ్రి జమదగ్ని; తల్లి రేణుక. రేణుక (ఆదిమాయ) పార్వతీయవతారమనియు, జమదగ్ని శివాంశ సంభూతుఁడనియు, వీరికొమరులు నల్వదిరిలో పరశురాముఁడు కనిష్ఠుఁడనియు, నాతఁడు విష్ణ్వంశమునఁ బుట్టినవాఁడనియుఁ జెప్పఁబడినది.

భృగువంశపు బ్రాహ్మణులు హైహయ లను క్షత్రియులకు కులగురువులు (పురోహితులు) గా నుండిరి. హైహయవంశపు క్షత్రియులు తమ కులగురువులకు కడు వితరణముతో ధన ధాన్యాది సంపత్తులను గలుగఁజేసిరి. వారిచ్చిన కానుకలు, భూ

దానములతో భార్గవవంశపు బ్రాహ్మణులెల్లరు గొప్పధనకు
 లైరి. ఒకానొకప్పుడు హైహయలు దురదృష్టమునలన
 ధనలోపముగలిగి తమవలన ధనవంతులైన బ్రాహ్మణులను
 దమకుఁ గొంతధన మిమ్మని యర్థించిరి. అందులకు బ్రాహ్మ
 ణులు తమయొద్ద ధనములేదనిరి. హైహయవంశపు క్షత్రియుల
 కెల్ల తమ పోరోహిత్యపు బ్రాహ్మణులవై, వారి కృతఘ్నులకు
 మిగుల భీకరమగు రోషముజనించి వారా బ్రాహ్మణవంశ
 మును నిర్మూలముఁజేయఁదలఁపడిరి. చేజిక్కిన బ్రాహ్మ
 ణుల నెల్లరను జంపివేసిరి.

గర్భిణులుగానున్న స్త్రీలు కొంగ అడవులకు బాటి
 పోయిరి. మఱికొందఱు గర్భిణీస్త్రీలు హిమాలయపర్వత
 ప్రాంతములకుఁ బాటిపోయిరి. తద్గర్భస్థ శిశువులనుగూడఁ
 జంపివేయఁ బగఁబూని, యాక్షత్రియులు వారిని వెన్నాడి
 తరిమిరి.

అట్టి గర్భిణీస్త్రీలలో నొకతె పాటిపోవుచుండఁగా
 నొక క్షత్రియుఁ డామెను పట్టుకొనఁబోవుతఱిని గర్భస్థశిశువు
 మహాకోపముతోఁ దల్లితోడనుండి వెలుపలికివచ్చి తన దుర్ని
 రీత్యు తేజముచే నారాజులనెల్లర గ్రుడ్డివారినిగావించెను.

ఆబాబుఁడు తల్లియూరువునుండి యుద్భవించెనుగాన
 నాతని కౌర్వుఁ డను పేరు వచ్చెను. బౌర్వుఁడు కొంతతడవైన
 తరువాతఁ దన తేజముచేఁ గ్రుడ్డివారలుగాఁజేయఁబడిన క్షత్రి
 యులకెల్ల దృష్టినిబ్రసాదించెను. కాని యాబుఁడు, క్షత్రి
 యులు తనబ్రాహ్మణజాతికిఁ గావించిన యపచారమును మా
 త్రము మఱచియుండలేదు. ఇతఁడు క్షత్రియవంశమును

నాశము గావించుటకు గొప్ప తపస్సుజేసెను. ఆ ఘోరతప
మాచరించుతఱి నాతని పితృదేవతలెల్లరుఁ బ్రత్యక్షమై
యాతపస్సును నూనుమనియు, తీవ్రకోపమును విడనాడు
మనియు నుపశమనవాక్యముల నాడిరి. అందుపై నౌద్యుఁడు
తన కోపాగ్ని నొకముద్దగాఁజేసి సముద్రమునఁ బాటవైచెను.
ఆ యాద్యుని కోపాగ్నియే సముద్రగర్భమున నంతర్వాహిని
యైయున్న బడబాగ్ని. అంతనాతఁడు దనతపస్సును విడనాడి
యస్త్రశస్త్రాదికమగు జ్ఞానము నెల్లఁ దనకుఁఘోరఁదగు ఋచీ
కునకిచ్చెను. అతనినుండి వంశక్రమానుగతముగ నస్త్రశస్త్రా
దికమగు జ్ఞానము పరశురామునకుఁ బ్రాప్తిచెను.

భారతమునఁ బరశురాముని ప్రసక్తిగలదు. ఇతఁడు
ద్రోణునకు గురువని చెప్పఁబడియున్నది. ఒకానొకప్పు డితఁ
డు భీష్మునితో యుద్ధ మొనర్చెను. కర్ణుఁడు బ్రాహ్మణవేష
మునఁ బరశురామునికి శుశ్రూషఁజేసి యతనియనుగ్రహముఁ
బడసి యతనివలన నస్త్రశస్త్రాదివిద్య నభ్యసించెను. విలు
విద్యలో కర్ణుఁడు కడు నేర్పరియయ్యెను. ఒకానొక సమయము
నఁ బరశురాముఁడు తనతలకు కర్ణునితోడను తలగడగఁజేసి
కొని నిద్రించుచుండెను. అంత నేదో యొకపురుగు కర్ణుని
తోడను దొలిచివేయుచుండెను. రక్తము కాలినుండి కాల్యలు
గట్టి ప్రవహించుచుండెను. త్పత్రియుఁడుగాన త్పత్రియసహజ
మగు సహనశక్తిగలవాఁడగుట, కర్ణుఁ డాబాధను సహించి
గురువునకు నిద్రాభంగమగునని కదలక మెదలక యూరకుం
డెను. కొంతసేపటికి పరశురాముఁడు మేల్కొనికర్ణునికాలినుండి
స్రవించురక్తమునుగాంచి, పురు గావిధమున తోడను దొలిచి

వేయుచున్నను నిశ్చలుండై యున్న బ్రాహ్మణవేషధారియగు తనశిష్యునిగాంచి “ఇట్టి సహనశక్తిగలవాడు ఊత్రియుండే కాని బ్రాహ్మణుడుగా డని మనమున నిశ్చయించుకొని” నీ విలుల ఊత్రియుండవై యుండి బ్రాహ్మణవేషమున నున్న వనించి నావద్ద విద్యగఱచితివిగావున నావిద్యయంతయు వ్యర్థమగుగాక” అని కర్ణుని శపించెను.

రామాయణమునఁగూడ నీతని ప్రసక్తిగలదు. శివ ధనుర్భంగ మొనర్చి నీతను బెండ్లాడి యయోధ్యకుఁబోవుచున్న శ్రీరాము నెదుర్కొని పరశురాముడు “నాగురువగు శివుని విల్లు విఱచితిని. నాతోఁ బోద”మని ద్వంద్వయుద్ధమునకుఁ దలపడెను. శ్రీరామునిచేఁ బరశురాముఁ డిపోయెను. పరశురాముడు రఘురాముని శౌర్యమునకు మెచ్చి తనవిల్లు నమ్ముల నాతని కిచ్చివేసెను. అంతట పరశురాముని తాత్ర తేజము దాశరథికి సంక్రమించెను. రామాయణ, భారతకాలముల రెండింటను జీవించియుండిన పరశురాముఁ డెంతకాలము జీవించెనో!

భారతారణ్యపర్వమునఁ బరశురాముని జన్మమును గూర్చిన ప్రశంసగలదు. కన్యాకుబ్జనగరమును రాజధానిగాఁ జేసికొని పాలించుచున్న ‘గాధి’యను ఊత్రియవంశపు రాజు కుమార్తెయగు సత్యవతిని ఋచీకుఁడు వివాహమాడెను. ఋచీకుని వంశకర్తయైన భృగువే ఋచీకునకుఁ బ్రత్యక్షమై యావివాహమునకు మిగుల హర్షించి యాదంపతుల నాశీర్వాదించెను. అప్పుడు సత్యవతి తనతల్లి కొక కుమారుని, దనకొక కుమారుని బ్రసాదింప భృగువును వేడెను.

భృగు వంతట పాయసమును రెండుపాత్రములలో నుంచి, సత్యవతిని, నామెతల్లిని నదిలో స్నానముచేసివచ్చి యాపాత్రములలోని పాయసమును భక్షింపుడని వారి కా రెండు పాత్రలనిచ్చెను. సత్యవతిల్లి, భృగువు సత్యవతికిఁ దనకంటె మంచికుమారుడు కల్గునట్లు ప్రసాదించునని సత్యవతికిచ్చిన పాయసమును దాను భక్షించి, తన కొసంగిన పాయసము నామెకు మార్చివేసెను. భృగువు జరిగిన మోసమును గనిపెట్టి సత్యవతితో, “నీయశ్రద్ధచే నీకిచ్చిన పాయసపాత్ర తాఱుమాత్రై నందువలన నీకు ఔత్రతేజోవిరాజితుండగు వీరపుత్రుఁడు కల్గును. నీతల్లి తపశ్శాలియగు మహర్షిని పుత్రునిగాఁ బడయు”ననెను. కాని సత్యవతితల్లి తనకు వీరపుత్రుఁడే కల్గునట్లు మార్పుచేయ భృగువును బ్రార్థించెను. భృగువు తనవా క్కమోఘమనెను. అయిన నొక్కమార్పు మాత్రము చేయుదుననెను. క్షత్రియవీరలక్షణము లామె మనుమనికి కలుగునట్లు చేసెదననెను. తత్ప్రభావమువలననే గాధికి విశ్వామిత్రుఁడను రాజర్షి యుద్భవించెను. ఔత్రతేజముతో జమదగ్ని యను పుత్రుఁడు సత్యవతికి జన్మించెను.

జమదగ్ని రేణుక యను రాచకన్యను వివాహమాడెను. ఆమె యయోధ్యను బాలించు ప్రసేనజిత్తుని కుమార్తె; తండ్రి బ్రాహ్మణుఁడు. తల్లి క్షత్రియవనిత. ఈదంపతులకు జన్మించినవాఁడు పరశురాముఁడు ఔత్ర తేజోరాశి. పరశురామునకు శివుఁడు దివ్యమైన పరశువును, బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రసాదించెను. ఇతనికిఁ బరశువే ప్రధానాయుధమగుటఁ

బరశురాముడనునది సార్థకనామమయ్యెను. జమదగ్ని తన యాశ్రమమును గంగానదియొడ్డున నిర్మించుకొని యందు వసించుచు నచ్చటనే నిరంతరము తపస్సుచేయుచుండెను. ఒక దినమున రేణుక గంగాజలమును గొనివచ్చుటకుబోయి యచ్చట గంగానదిలో నొకరాజు తన భార్యలతో నత్తినోదముగ జలక్రీడలాడుచుండగా జూచి చలించెను. ఈదృశ్యమును జూచుచు రేణుక నీళ్లుగొని వచ్చుట మఱచి యాలస్యముచేసెను. జమదగ్ని తన దివ్యసృష్టిచే నామె మానసిక వ్యభిచారమొనర్చినటులఁ బెరిసికొని యామె యాలస్యముగఁ గుటీరమునకురాగా “నీవు వ్యభిచరించితివి. నాకుగూడ ననుండ నర్హువుగావు. వెడలిపో” మ్మనెను. అంతటితో నాగక, తనకొమరులలో నొకని విలిచి, దుష్టురాలగు తల్లిని నఱికివేయ నాజ్ఞాపించెను.

అతఁడు “నేనిట్టి క్రూరకర్మ చేయఁజాల”నని వెడలిపోయెను. ఇట్లే తక్కిన కొమరులును జేసిరి. కనిష్ఠుడగు పరశురాముడు పితృజ్ఞచే యాశ్రయధమంతటి యధమకార్యము చేయవలసివచ్చినను, నట్టి యాజ్ఞాపాలనము పుత్రుడగువాని కవశ్యమని నిరూపించుటకుఁబోలే దల్లిని దయలేక చంపివైచెను. తరువాతఁ దానుజేసిన పనికిఁ గడు వగచెను. పరశురాముడు తనయాజ్ఞ నెరవేర్చినందులకు సంతోషించి తండ్రి యాతని నొకవరము వేడుమనెను. అంతటఁ బరశురాముడు తండ్రియాజ్ఞ మిరిసందున, శపింపఁబడి చనిపోయిన తనసోదరులను, తల్లికిఁ బూర్వాపరాధము

స్మృతిలేకుండునట్లుజేసి, తానుజంపిన తల్లిని బ్రతికింపఁ గోరెను. జమదగ్ని వారినెల్లర బ్రతికించెను.

హైహయవంశపు క్షత్రియులు తమపగ నింకను భృగువంశపువారిపైఁ జూపుచునేయుండిరి. వారిలోఁ గార్తవీర్యుడు (కార్తవీర్యార్జునుఁడు) జమదగ్ని యాశ్రమ సమీపమునఁగల యడవి కొకదినమున వేటకై వెడలి జమదగ్ని కుటీరమును సమీపించెను. రేణుకాదేవి కార్తవీర్యున కాతిభ్యమొనఁగి మృష్టాన్నభోజన మిడెను. ఆశ్రమ వాసినియగు జమదగ్నిసతి యిట్టి మృష్టాన్నభోజన మెటులఁ దనకుఁ బెట్టఁగలిగెనోయనియు, నాదంపతులయం దేదో మహత్త్వ ముండుననియుఁ దలఁచి యామెచు, నట్టిభోజనమెట్లు సమకూర్పఁ గల్గితివని యడిగెను. తనభర్త జమదగ్ని వద్ద కామధేనువు గలదనియు, దానిమహిమవలననే తానట్టి భోజనము సమకూర్పఁగల్గితివనియు నామెచెప్పెను. కార్తవీర్యార్జునుఁడు జమదగ్నికడకుఁబోయి కామధేనువును దనకిమ్మని వేడెను. జమదగ్ని ఆకామధేనువు నిచ్చుటకు నిరాకరించెను. కార్తవీర్యార్జునుఁ డాయావును, వత్సమునుగూడఁ గొనిపోవు చుండఁగాఁ బరశురామునికిఁ దెలిసి కార్తవీర్యార్జునుని జంపి కామధేనువును వత్సమును గొనివచ్చెను. కార్తవీర్యార్జునుని కొమరులు తమతండ్రినిజంపిన పరశురామునిపైఁ బగదీర్చి కొననెంచి జమదగ్నినూశ్రమమునకువచ్చి యామహర్షిని జంపిరి. అప్పుడు పరశురాముఁ డాశ్రమమునలేడు. అతఁడు కుటీరమునకురాఁగానే తల్లి జరిగినకథ తెలిపెను. అంతట పరశురాముఁడు తనతండ్రికిఁ బారలొకిక కర్కములనుజరిపి తన

తండ్రినిజంపిన క్షత్రియులపైఁ దనపగ సాధింతునని బ్రతివ
బూనెను.

హైహయుల రాజధానియగు మహిష్మతీ నగరమును
నాశమొనర్చి యతఁడు కార్తవీర్యార్జునుని కొమరులనెల్లఁ
జంపెను. అది మొదలుగ నిరువదియొక్కనూఱులు క్షత్రియ
కుటుంబములనెల్ల నాశమొనర్చెను. వారిరక్తముతో నైను
ప్రహదములను గావించి యారక్తాంజలులతోఁ బిత్తి దేవతలకుఁ
దర్పణమొనర్చెను. అంతటఁ బితృ దేవతలెల్ల నానందికొని బ్రత్యక్ష
మై యాతనిని దీవించిరి. ఆతని మూలపురుషుడగు భృగువు
పరశురాముని పాపపరిహారమునకై కొన్నినదులను పేర్కొని
యందు స్నానమాచరించి తపస్సుచేయుమని విధించెను.
పరశురాముఁ డట్లేచేసి తపస్సునకై బంగారువేదిక నొకదా
నిని నిర్మించుకొనెను. పిదపఁ బృథివికంఠకుఁ బ్రభువై యశ్వ
మేధయాగము నొనరించి తాను నిఃక్షత్రియముగాఁజేసిన
భూమినంతను గశ్యపుండను బ్రాహ్మణునకు యజ్ఞదక్షిణగా
ధారవోసెను. కశ్యపునకు దానముగా నియ్యఁబడినది గాననే
భూమికి 'కాశ్యపి' యను నామము గలిగెను. పరశురాము
నకు మహా పశ్చాత్తాపముగలిగి పాపపరిహారమునకై తన
కుండల సర్వస్వమును దానముగానిచ్చివేసి తాను నిలుచు
టకు తావులేకుండఁజేసికొనెను. తొడికసంపదలెల్లఁ బోయి
నను దపోనిధుల దేహములఁ బ్రాణములున్నంతవఱకును
నాత్మశక్తి విజృంభింపకుండనుండదు.

పరశురామక్షేత్రము:—

పూర్వ మొకప్పుడు మనహిందూదేశమునకు పడమటి సముద్రము (అరేబియాసముద్రము) పడమటి కనుమలనఁ బడు పర్వతశ్రేణికి మిక్కిలి సమీపముననే పర్వతపాదములను దాఁకుచునుండెను. పరశురాముఁడు క్షత్రియులనెల్లర నిరువదియొక్కసారి చంపినపిమ్మటఁ గశ్యపునకు భూదానము చేసి తాను నిలుచుటకు తావులేక యొకదినమునఁ బశ్చిమ సముద్రతీరమునఁ దిరుగుచుఁ బడమటి కనుమలకును, సముద్రము నేలనంటిన ప్రదేశమునకును మధ్యమున నిలిచి సముద్రమును వెనుకకు పోవలసినదని ప్రార్థించెను. అతని ప్రార్థనమువలన సముద్రము కొంతదూరము వెనుకకుఁబోయెను. అంతట బయలుపడిన నేలపై పరశురాముఁడు వసించుచుండెను. ఈ నూతనప్రదేశము పరశురామునిచేఁ గశ్యపునకు దానముచేయఁబడిన భూమిగాక నూతనసృష్టి. పరశురాముఁడు తన్నేమిచేయునో యను భయము చేతనే కాని యాతని యందుఁగల భక్తిచేఁగాదు సముద్రము వెనుకకుఁబోయినది. ఈ నూతనముగ వెలువడిన భూమినే పరశురామక్షేత్రమందురు.

5. పండిత జవహర్ లాల్ నెహ్రూ

జవహర్ లాల్ నెహ్రూ పండిత మహానీయుని జీవితము లోని విశేషములను తెలిసికొనుటచే సామాన్యజనులు సుజీవితములనుకూడ చక్కబరచుకొనఁ గలుగుదురు. దేశ్ వ్రు డిచ్చు సహజశక్తులను స్వయంకృషి చే వృద్ధిచేసికొని కొంతలు గొప్పవారగుదురు.

జవహర్ లాల్ మోతీలాల్ నెహ్రూ అను న్యాయవాదికి ఏకైక పుత్రుఁడు. మోతీలాల్ నెహ్రూ భారతదేశ పిలుపును విని, త్యాగియై జైలునీవీత మనుభవించి బ్రతీయ నాయకుఁ డయ్యెను.

జవహర్ లాల్ పూర్వీకులు కాశ్మీరమునకు చెందిన వారు. పూర్వమీ కాశ్మీర దేశమే దేవభూమియని పేర్కొని బడెను. అచట ప్రాచీన కాలమున తపోధనుల మనోదేహములు, ఆత్మతేజము సమృద్ధిమయి నుండెడివి. ఆ దేశమున ప్రకృతి దృశ్యములు మనోహరములు. కాశ్మీర దేశస్థుల స్వచ్ఛ శరీరచ్ఛాయ, విశాల వక్షములు, స్ఫురన్నేత్రములు వారు శుద్ధ ఆద్యులని సూచించును. కాశ్మీర దేశములో రెండువందలవేలండ్ల క్రితము మొగలుల సామ్రాజ్య మంతరించఁగా, అచటినుండి ఆ ప్రాంతములను విడిచి వేరొక దేశమునకు వెడలిపోయిన వారిలో 'రాజకౌలు' అను బ్రాహ్మణుఁడు యమునాతీరపు ఢిల్లీ జేరి అక్కడవృత్తిని కల్పించుకొని ఖ్యాతిగాంచెను. అప్పటి ఢిల్లీ షాదుషా యతనిని దర్బారు పండితునిగ గ్రహించి ఒక జాగీ

కును, యమునానది కాలువప్రక్క నొక భవనమును బహు
మానముగ నొనఁగెను. రాజకౌలు రాజకుటుంబమునకు
సంస్కృతము, పారసీ భాషలను నేర్పుచుండెను. ఆ ప్రాంతపు
వ్యావహారిక హిందీభాషలో కాలువకు 'నహార్' అని పేరు.
ఆ కుటుంబము కాలువ సమీపమున నివసించుటచే వారిని
కౌలు - నహార్ అని పిలుచుచుండిరి. నహార్ అనుపదమే
కాలక్రమమున నెహ్రూ అయి వారి వంశనామముగ
నిలిచెను. ఆ నెహ్రూవంశములో నందలాల్ అనునతఁడు
ఆగ్రా హైకోర్టులో రికార్డు తర్జుమాదారుగానుండి తరు
వాత పరీక్ష పరీక్ష నిచ్చి న్యాయవాది యయ్యెను.
హైకోర్టును ఆగ్రానుండి అలహాబాదుకు (గంగా యమునా
సంగమము) మార్చిరి. నందలాల్ న్యాయవాది వృత్తిలో
నుండి అలహాబాదులో ప్రముఖుడైన న్యాయవాదియై
చాల ధనము గడించెను. ఇతని తమ్ముడు మోతీలాల్,
అన్నయగు నందలాల్‌తో అలహాబాదులో చదువుకొని,
పారసీ, అరబ్బీ, హిందుస్తానీ భాషలలో విద్యాంనుఁజూయెను.
మోతీలాల్ అన్నతో ఆగ్రా చేరునప్పటికి పండ్రెండేండ్ల
వయస్సుగలవాఁడు. నాలుగు సంవత్సరము లచట చదివి
ఎంట్రన్సు పరీక్షలో కృతార్థుఁడాయెను. 1877 సంవత్సరమున
అన్నగారితో అలహాబాదుచేరి అచటి ప్రభుత్వ కళాశాలలో
బి. ఏ. తరగతివరకు చదివెను. మోతీలాల్ అతని విద్యార్థి
దశలో సాహసి. పెంకెజ్జునకు నాయకుడై పేరు గడించెను.

అతని బి. ఏ. పరీక్ష ఆగ్రాలో జరిగెను. మొదటి
రోజు పరీక్ష పత్రమునకు జవాబు వ్రాసెను. తరువాత పరీక్ష

పత్రములకు జవాబువ్రాయుటకు పరీక్షహోలునకుపోవుట నూని ఆగ్రాలోని తాజ్, జమ్మా మసీదు మొదలగు భవనములను చూచుటలో కాలముగడచెను. ఆకాలమున విద్యార్థులు బి. ఏ. కాకున్నను-హైకోర్టు వకీలు పరీక్షకు పోవచ్చును గాన అతఁడు వకీలు పరీక్షకుపోయి 1884 సంవత్సరములో ఆ పరీక్షలో కృతార్థుడయ్యెను. మోతీలాల్ కాన్పూర్ కోర్టులో న్యాయవాదిగా పనిచేసి మంచి క్రెడ్జ్, అనుభవము సంపాదించెను. అన్న నందలాల్ 1887 లో మరణించెను. మోతీలాల్ న్యాయవాదులలో ప్రముఖుడయెను. అత్యధికమైన రుసుములను అతని న్యాయవాద వృత్తిలో లభించినందున ఆ ధనముతో ఆనంద భవన మను గొప్ప భవనమును కట్టించి అందు వసించెను. ప్రతివత్సరము లక్షలకొలది రూప్యము లార్జించెను.

జవహర్ లాల్ నెహ్రూ మోతీలాల్, స్వరూప గాణి దేవతల యేకై కపుత్రుఁడు. ఇతఁడు 1889 సంవత్సరము నవంబరు నెల 14-వ తేదిన అలహాబాదులో ఆనందభవనమున జన్మించెను. జవహర్ బాల్యము సకల సౌకర్యములతో గడచెను. ఇంగ్లీషుదాదు లాతని కాంగ్ల భాషను నేర్పిరి. ఇలానికి ఇంటనే ప్రత్యేక గురువులచే చదువు చెప్పించిరి.

తమ యింటిలో నుండి చదువుకొను కాలేజీ విద్యార్థులు తనకంటె పెద్దలగువారు సంభాషించునపుడును, తన తండ్రి మిత్రులతో జేయు సంభాషణలను ఈబాలుఁడు శ్రద్ధతో విని మంచిజ్ఞానమును సంపాదించుచుండెను. ప్రజలు అంగ్లేయ ప్రభుత్వము తమకు చేయుచున్న అన్యాయములను గూర్చి చెప్పుకొనుమాట లాతని మనమున నాటెను. జవహరుకు

తండ్రియనిన భయము. తల్లిదగ్గఱ చాల చనువుగ నుండెడివాడు. తనకు గల్గిన సందేహములను తల్లి నడిగి తెలిసికొనుచుండెడివాడు. ఇతని తండ్రి వ్రాతబల్లపై రెండు చక్కని ఫౌంటెన్ కలములుండెనట. తండ్రికి రెండు ఫౌంటెన్ కలములేల యని తానొకటి తండ్రి నడుగకయే తీసికొనెనట. తనకుమారుడా కలమును తీసికొనెనని తెలిసికొని తండ్రి యతని కా వయస్సున చోరత్వ మబ్బంగలదని అతనికి బుద్ధిచెప్పుటకు గట్టిగకొట్టెను. కాని అతనికి దెబ్బ తగిలినదని తెలిసి తండ్రి బాలునికి దెబ్బ తగిలినచోట పొషధము చరిమి ఉపచారము చేసెను.

ఇతడు బాల్యములో ఒక మున్నీ యొద్ద హిందూస్థానీ భాషను, ఒకపండితునియొద్ద సంస్కృతభాషను నేర్చెను. ఇతనికి బాల్యమున పెద్దతండ్రి భార్య పురాణగాథలను, వీరుల కథలను చెప్పుచుండెను.

ఇతనికి పండ్రెండేండ్ల వయస్సుననే ఇంగ్లీషు నేర్పుటకు ఎఫ్. టి. బ్రూక్స్ అను నాంగ్లేయుని కుదిర్చిరి. అతడు గొప్ప థియూసఫీప్రచారకుడు. అతడు జవహర్‌లాల్‌వీ ఆంగ్ల సాహిత్యమును, ప్రకృతిశాస్త్రమును, ఉపనిషత్తులు, భగవద్గీత, ధర్మపదము (పౌర్ణగ్రంథము), గ్రీకుతత్వగ్రంథములను చదివించెను. ఈయనకతనికడ చదువుకొనునప్పుడే బహువిధగ్రంథ పఠనానికి ప్రబలెను. సామ్యజీవనము, సత్ప్రవర్తనము అలవడెను. ఆనిబీసెం టీతనిని థియూసఫీ సంఘమున సభ్యునిగాఁ జేర్చుకొనెను. ఆమెప్రతిభ, వాగ్ధాటి, చర్చాశక్తియు నీతని హృదయమున నాటెను. థియూసఫీ సంఘమువాడు.

చేసిన పత్రికా ప్రచారాదులవలన మనదేశము పూర్వ మెట్టి యాన్నత్య మనుభవించెనో, తరువాత బ్రిటిషువారి పరిపాలనలోనికి ఎట్లు వచ్చెనో, మనజాతి కాత్మగౌరవ మెట్లుండ వలెనో అను విషయములు మనమున హత్తుకొనెను.

జవహర్‌లాల్ బాబ్లమునుండియు వార్తాపత్రికా పఠనమువలన మనదేశ పరిస్థితులు, మనదేశ పారితంత్ర్యము, రాజకీయాందోళనములు బాగుగ నవగాహనము చేసికొనుచుండెను.

1902 సంవత్సరమున దక్షిణాఫ్రికాలో ఆత్మరక్షణ బోయర్లు బలీయులగు బ్రిటిషు వారితో సాహసముతో పోరు సాగించిరని విని మన భారతదేశ మెన్నడు బ్రిటిషువారి పాలనమునుండి తప్పించుకొని స్వతంత్రదేశ మగునా యని తలపోసెను.

విదేశవిద్య

జవహర్‌కు పదునైదేండ్ల వయస్సురాగానే, తండ్రి, కుమారుని నున్నత విద్యకై ఇంగ్లండులోని గొప్ప కళాశాలలలో చదివించుటకు పంపనెంచెను. అచ్చటి కళాశాలలందు ఆధునిక బోధకు, విజ్ఞానార్జనకు అవకాశములు పొచ్చనియు, ఎక్కువ ప్రజ్ఞ, స్వతంత్రబుద్ధి, కార్యశూరతగల యాంగ్లేయులతో కుమారునికి సాహచర్యము కల్గినచో అతడు మిక్కిలి సమర్థుడు, చతురుడునై వకీలువృత్తి నవలంబించి తనకొక్కడు పేరుప్రఖ్యాతులను తేగలఁడనియాశించెను. మోతీలాల్ నకు టాంబముగ. 1905 సం. న ఇంగ్లండువెళ్ళి అచటి ప్రసిద్ధమగు

‘హోరో’ పబ్లికుస్కూలులో జవహరును చేర్పించి, యూరపు యాత్ర ముగించి స్వదేశమునకు తిరిగివచ్చెను. ‘హోరో’ ఉపాధ్యాయులు గొప్ప విద్వాంసులు. అచ్చటి విద్యాబోధనా పద్ధతులు పూర్తిగా ఆంగ్ల సాంప్రదాయపువి. ప్రభువులు, ధనాధ్యులే అచట తమ బిడ్డలను చదివింపఁగలరు. ధనవ్యయ మధికము. అచటి విద్యార్థులకు విద్యతోఁబాటు ఆంగ్లదేశ సంఘమర్యాదలను నేర్పుదురు. జవహరులాల్ ఆ పాఠశాలలోఁ జేరినప్పు డచట బరోడా, కవుర్ధలా సంస్థానాధిపుల కొమరులు చదువుచుండిరి. జవహర్ అచట ధనికులగు వారితోపాటు విద్యనేర్చెను. లాటిన్, ఫ్రెంచి భాషలను కూడ నతఁడు నేర్చెను.

అతఁడు వార్తాపత్రికలఁ జదువుచు, ప్రపంచ దేశ రాజకీయాది సమస్యలను గ్రహించుచుండెను. రాజకీయ సమస్యలకెల్ల మూలసూత్రములఁ దెలుపు గ్రంథములఁ జదివెను. హోరో ప్రాధికారమున కొత్తగా ఇంగ్లండులో నేర్పజిన మంత్రివర్గమునుగూర్చి బాలుర నడుగఁగా, క్లాసులోని ఆంగ్ల విద్యార్థు లెవరును జవాబీయలేకపోగా, జవహరు, ఆమంత్రి లందరి పేరులనుతెల్పి, ఏ శాఖమంత్రి యెవ్వరో వివరములను సరిగా చెప్పఁగా, ఆప్రాధికార రాశ్చర్యపడెను.

యూరపులో ఇటలీదేశము అప్పు డస్థిరముగా రాజున కధీనమైయుండెను. ఇటాలియనులీ మన హిందువులవలెనే పరస్పర విభేదములతో కలతపడుచుండిరి. వారిలో గారి బాట్లీ అను దేశభక్తుఁడు ఇటాలియనులకు ఐక్యబుద్ధి, స్వాతంత్ర్యవాంఛ, జయోద్రేకమును గల్గించుచు వారు స్వతంత్రు

లగుటకు మార్గదర్శకముగ వ్రాసిన గ్రంథములు జవహరుకు బహుమతిగా నీయఁబడఁగా నతఁడు వాని నధికాసక్తితోఁ జదివెను.

హైస్కూలు చదువు పూర్తిచేసి 'కేంబ్రిడ్జి' లోని 'ట్రినిటీ' కళాశాలలో విద్యార్థిగఁ బ్రవేశించెను. ప్రకృతి శాస్త్రబోధకు కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయము పెట్టినది పేరు. అచట ప్రకృతిశాస్త్రపరిశోధనలు జరుగుచుండును. జవహరు కచట బాల్యమున ప్రకృతిశాస్త్రాభిరుచి కలిగి, అతఁడు పెద్దవాడై న.కొలది, బాగుగ నభివృద్ధియగుచు వచ్చెను. విమాన నిర్మాణాదుల నతఁ డత్యంతక్రితో గమనించుచుండెను. అక్కడ రసాయనశాస్త్రము, భూతత్వ శాస్త్రము, వృక్షశాస్త్రము అభిమాన విద్యలుగ నతఁడు పఠించి నాచు రల్ సైన్సు (జీవప్రకృతి శాస్త్రము)లో 'ట్రైనిటీ' స్థానమొంది ఎమ్. ఏ. బిరుదముండెను. ఇట్టి బిరుదము గొప్ప ప్రతిభావంతులకుఁగాని లభింపదు. జవహరులాలు జ్ఞానాభిలాషియై కాలమును దుర్వినియోగము చేయక, ఎల్లప్పుడు అంగ్లవాఙ్మయమునుగురించియు, రాజ్యాంగ తత్వములనుగూర్చియు, భారతీయ విషయములను గూర్చియు ఎన్నో ప్రమాణ గ్రంథములను చదివి వాని సారమును గ్రహించెను.

జవహరు బారిస్టరు పరీక్షకు చదువుటకై లండను లోని 'ఇన్నర్ టెంపులు' లో విద్యార్థిగఁ జేరెను. గాంధీగారి వలె జవహరును శ్రద్ధాభువై శీలమును కాపాడుకొనుచు, జ్ఞానాభివృద్ధి చేసికొనుచు, పాశ్చాత్యుల సద్గుణములనే యవలంబించుచు, తన వ్యక్తిత్వము వృద్ధిచేసికొనుచు, అచటనుండి

మన దేశపు విద్యార్థులగు డా. ఖాన్ సాహేబు, డా. కిన్లూ, సేనుగుప్త, సయ్యద్ మహమ్మదు, మెర్వానీ మొదలగువారితో స్నేహముగ ప్రవర్తించెను. ఇంగ్లండులో సామ్యవాదపు వాఙ్మయమునుగూడ నతఁడుచదివి ఆ భావముల గ్రహించెను. ఇట్లు జాతీయభావములను, విషయ పరిజ్ఞానమును, లోకానుభవమును వృద్ధిజేసికొని బారిష్టరు పరీక్షనిచ్చి 1912 సంవత్సరములో స్వదేశము చేరెను.

స్వదేశములో అతని న్యాయవాదిదశ

జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ అలహాబాదు హైకోర్టులో వకీలై ప్రాక్టీసుచేయ నారంభించెను.

అతఁడు తండ్రికి సహాయుడై యెనిమిదేండ్లు లాయరుగఁ బనిచేసెను. హైకోర్టులోని కొన్ని కేసుల నతఁడు చాల ప్రజ్ఞతో నడపెను. ఇతఁడు మేధావి, కార్యపరుఁడు, సహృదయుఁడు. న్యాయవాది ప్రముఖుడై ద్రవ్యమును, ఖ్యాతిని నార్జించెను. కాని జవహరు కావృత్తియందు దీక్షలేదు. ద్రవ్యార్జనయం దాశలేదు. అతని హృదయమున బాల్యమందే జాతీయతాబీజ మేర్పడి, మొలకలిడి, దేశభక్తిగా వృద్ధియై అతని మనస్సును ప్రజాసేవవైపునకే త్రిప్పెను. ఇతనికి సంఘసేవ, దేశసేవ చేయవలెనని గాఢమగు కోరిక కలెను. తప్పనిసరి యైనంతవరకే వకీలుపని చేయుచు వీలైనంతవరకు జాతీయ కార్యముల కొరకే కృషిచేయుచుండెను. దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయుల కక్కడి తెల్లవారిచేగల్గు దుస్థితిని తొలగింప, అక్కడి భారతీయులకు గాంధీగారు నాయకుడై

సత్యాగ్రహము నడిపించుచుండ, జవహర్‌లాలు ఈ దేశములో చాలచోట్ల ప్రబోధము కల్పించి, తన సంయుక్త రాష్ట్రము లలో నేబదివేల రూపాయల చందా వసూలుచేసి, దానిని జాప్రీకాకు పంపెను. అచట సత్యాగ్రహము విజయముగ నందున ప్రభుత్వమువారు గాంగ్‌గారితో రాజకీయచ్చిరి. 1914 సంవత్సరమున మొదటి ప్రపంచ మహా సంగ్రామ మారంభ మయ్యెను. 1916 వ సంవత్సరమున శ్రీ బి సుబ్బయ్యయ్య, శ్రీ తిలకుగూరును హోం రూలు లీగులను మన దేశమున స్థాపించిరి.

జవహరులాలు నెంబనే యీ కార్యమున సమ్యక్ చాల శ్రద్ధతో జాతీయ ప్రచారము చేసెను.

వివాహము

జవహరులాలుకు 1916 వ సంవత్సరమున వివాహ మైనది. పెండ్లి కుమార్తె కమలాదేవి. ఈమె ఢిల్లీవాసియు, గొప్ప భాస్కరియ్య అగు జవహర్‌లాలు కొలు అను కాశ్మీర బ్రాహ్మణుని ఏకైక పుత్రిక. కమలా నెహ్రూ రూపమందును, గుణములందును జవహరు కనురూపయై యుండెను. ఆమె విద్యావతి, ఉత్సాహశీల, దేశసేవాభిలాషియు భర్తకు తోడ్పడుచు జాతీయోద్యమమున తీవ్రముగ బనిచేసెను. 1917 సంవత్సరమున వారికి 'ఇందిర' అను కుమార్తెకన్డెను.

1939 వ సంవత్సరమున బ్రిటిష్‌వారు జర్మనులపై (రెండవ ప్రపంచయుద్ధము) యుద్ధము ప్రకటించిరి. ఈయుద్ధము

ప్రారంభము కాకమునుపు జవహరుయూరపు వెళ్ళి అక్కడి పరిస్థితులు పరిశీలించి యూరపు పత్రికలలోను, నాయకులతోను చర్చించి స్వదేశమునకు మరలివచ్చెను. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము హిట్లరుతో పోరవలసినవచ్చెను. యూరపువా రిట్లు స్వలాభమునకై సాగించు సామ్రాజ్యయుద్ధములకు భారతీయులు తోడ్పడరని జవహరు సూచనపై న కాంగ్రెసు తీర్మానించెను. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ కాంగ్రెసు కార్యవర్గములో చేరి ప్రాధాన్యము వహించెను. సత్యాగ్రహము గాంధీ మహాత్ముని నాయకత్వము క్రింద జరుగవలెనని జవహరు సూచించడగా అట్లే కాంగ్రెసు సమితి నిర్ణయించినది.

జవహరు స్వయముగ అట్టి సత్యాగ్రహము చేయబూనెను. గోరఖ్పూరములో అతడిచ్చిన గొప్పయుపన్యాసము యుద్ధయత్నమునకు బాధకమని అతనిపై నేరమువేసి, ప్రభుత్వము వారు ఆయనను అరెస్టుచేసిరి. అంతట విచారణ జరిగి జవహరుకు 1940 సం. అక్టోబరు నెలలో 4 సంవత్సరముల కఠినశిక్ష విధింపబడెను. జవహరుకు ఇది యెనిమిదవ సారి జైలువాసపుశిక్ష. ఈ విధముగా జవహరు భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమ సమరములలో మహాయోధుడై కారాగార శిక్షల విరివిగ ననుభవించెను. జవహరు సోదరి విజయలక్ష్మియు సత్యాగ్రహియై జైలుశిక్షల ననుభవించెను.

భారత జాతీయ జనకుండు, విశ్వవంద్యుడగు గాంధీ మహాత్ముడు జవహర్‌లాల్ (రాజకీయములలో) తన వారసుని స్పష్టముగ పేర్కొన్నాడు. జవహరుతల్లి స్వరూప రాణియు చాల జాతీయాభిమాని. ఆమెయు జైలుయాత్ర

చేసెను. జవహరు భార్య కమలా నెహ్రూ ఆగర్భ శ్రీ మంతురాలయ్య స్వాతంత్ర్య యుద్ధములో సర్వస్వ మప్పించి జైల్లో అప్రకప్తముల ననుభవించినది. ఆమె మహిళోద్యమములో అపారసేవ చేసినది.

స్వతంత్రభారత ప్రధాని

1947 సం. ఆగస్టు 15 వ తేదీని భారతదేశ స్వాతంత్ర్య ప్రభుత్వము ఢిల్లీలో స్థాపింపబడెను.

జవహర్ లాల్ నెహ్రూ స్వతంత్ర భారతదేశమునకు మొట్టమొదటి ప్రధానియయ్యెను. ఇశాండు భారతదేశ ప్రధాని యైనపిదప, మైసూరు, నైజాంరాజ్యము మొదలగు సంస్థానములకు సమైక్యత కల్పించెను.

జవహర్ లాల్ నెహ్రూ దేశమున పరిశ్రమలను వృద్ధి చేయుటకై అమెరికాపరిశ్రమ తత్వవేత్తలతోను, అచటి పారిశ్రామిక వర్గములవారితోను పర్యటించినలు చేయుటకు అమెరికా ఖండమునగల వేంకూవరు, బిట్టావా, న్యూయార్కు మొదలగు నగరములను సందర్శించి వారి అఖండసమ్మానముల నంది 1949 సంవత్సరము 14 వ తేదీ నవంబరు మాసమున విమానముపై బొంబాయి నగరముచేరి అచట బొంబాయి ప్రజలచేత తన అరువదియవ జన్మదిన వర్ధంతి నాడు బహుమాన, సమ్మానముల బడసెను. ఈయనకు పరమేశ్వరుడు దేశసేవచేయుట కితోధిక శక్తుత్సాహరోగ్యములనిచ్చి శతాయుస్సునిచ్చి మనుచుగాత!

6. సరోజినీదేవి

ఒకానొకప్పుడు ఇంగ్లీషుభాషను శ్రద్ధతో నేర్చుకొనుట తేదని బాలసరోజినీదేవి నామెతండ్రి ఒకదిన మొక గదిలో బంధించియుంచెను.

ఈ సంగతి నామె పెద్దదైనప్పుడు, ఇంగ్లీషు భాషలో పద్యముల రచింపనేర్చి ప్రసిద్ధ కవయిత్రియైనప్పుడు తన బాల్యజీవితమునుగూర్చి వ్రాయుచు, తానట్టి యింగ్లీషుభాష నేర్వ, తండ్రిచే నిర్బంధింపఁ బడుచు వచ్చినందుననే తాను కవయిత్రి నైతిని చక్కగ వికాసమొందిన పుష్పమువలె నాంగ్లభాషయందు వైదుష్యము సంపాదించినపుడు సగర్వముగఁ దెలుపుకొన్నది.

ఈమె తూర్పు బంగాళా దేశభాగమున ప్రసిద్ధ చటోర్జీ వంశమునకు చెందినది. బాలసరోజినీ చటోపాధ్యాయ (బంగాళీ బ్రాహ్మణ వంశము) ఆంగ్లభాషలో ప్రసిద్ధకవయిత్రి మణియై, తా నేభాషనేర్వ నిష్టపడలేదో అట్టి పరదేశ భాషయగు ఇంగ్లీషు భాషయందే కవయిత్రియగుచు విరాజిల్లెను. ఈమె తండ్రి అఘోరనాథ చటోపాధ్యాయ నిజము వైద్యకళాశాలాప్రధానాచార్యుఁడు. ఆయన తన బిడ్డలకెల్ల ఇంగ్లీషుభాష నేర్పింపవలెనని పట్టుదలో కలియుండెను. అతఁ డింగ్లీషు భాషలో గొప్ప వైదుష్యమును సంపాదించి 'డాక్టరు ఆఫ్ సైన్సు' అను బిరుదును ఎడింబరో విశ్వవిద్యాలయములో (స్కాట్లండుదేశము) గడించెను. అప్పటికి సరోజినీదేవి దక్కను హైదరాబాదులో 1879 సం. ఫిబ్రవరి 13-వ తేదీని జన్మించెను.

సరోజిని బాల్యమునుండియు అసామాన్యమైన బుద్ధి వైశద్యము గల్గియుండెను. ఇంగ్లీషుభాషలో పద్యరచన మును మాత్రము మిక్కిలి లేతవయసుననే ప్రారంభించెను.

ఆమె తండ్రి ఆమెను గణిత శాస్త్రమునందేని, ప్రకృతి రసాయనాది శాస్త్రములందేని వినుషిగాజేయ నభిలషించెను. ఆమె వంశములో అనుశ్రుతముగా వచ్చు కవితాశక్తి విషయమునను, విదేశ భాషయును నింగ్లీషులో కవిత నల్లడు నేర్పును పొడనూ పెను. ఆమె యాంగ్ల పద్య కవిత నాంగ్లేయులే మెచ్చుకొందురు.

ఈకోర్కీ వంశము సాహితీ సంస్కృతికి వానిగాంచినది. సరోజినీ దేవితల్లి బంగారీ భాషలో మనోజ్ఞమైన పద్యముల రచింపఁగల్గియుండెను. తల్లినుండియే పద్యరచనాభినివేశము కల్గి ఆమెలో పొడమిన కవితాశక్తి యామె యాంగ్లేయ కవితలో వెల్లివిరియసాగెను.

ఈమె తండ్రియెడ నత్యంతమైన గౌరవభావముతో ప్రవర్తించెడిది. తన తండ్రివలె గొప్ప వైదుష్యము కలవారధిక సంఖ్యాకులీ బ్రపంచమున లేరని యామె భావించెడిది. తన తండ్రి యాంగ్లేయకవి 'హోమర్' వంటి వాఁడనియు, నతనికెప్పుడేని సంఖ్యోపముకల్పనేని విరగబడినవ్వెడివాఁడనియు, తెల్లని గడ్డము గల్గియుండెననియు నామె వర్ణించెను. లెబ్బలు చేయునపుడు జవాబు సరిగఁరానిచో - పదునొకండు వత్సర

ముల వయస్సుగల యాబాలిక విసివి. వానిని దూరముగ పార వైచెడిది. కాని సహజ ధోరణిలో నింగ్లీషులో పద్యముల నవలీలగా వ్రాయగల్గెడిది. ఆమె పదమూడు వత్సరముల వయస్సున ఆరు వందల పద్యపాదముల నాడుదినములలో వ్రాయగల్గెను. ఆ వయస్సుననే మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయపు మెట్రిక్యు లేషను పరీక్షలో గృతార్థురాలై హిందూదేశము లోని జనుల కెల్లరకును నత్యాశ్చర్యమును గలుగఁజేసెను. పదునాలుగు పదునారు వత్సరముల ప్రాయమున రెండు వేల పద్యపాదములు గల నాటిక నొకదాని నింగ్లీషు భాషలో రచించెను. ఆనాటిక ముగించులోపల నామె శరీరారోగ్యస్థితి చెడిపోయెను. వైద్యు లామెకవిత్వ పరిశ్రమ మూలమున మనస్సునకు వేదన యధికమై యట్టి యనారోగ్యము కల్గె ననియు, నామె పాఠశాలకు పోరాదనియు, మానసిక పరిశ్రమ మాని విశ్రాంతిగైకొనవలయుననియు నాదేశించిరి.

ఆమె పదునైదవ యేట ఆమె మున్నేవరించిన డాక్టరు ముత్యాల గోవిందరాజులు నాయుడుగారి కివ్వఁబడి వివాహము గావింపఁబడెను. ఇది వర్ణాంతర వివాహము. ఈ వివాహమువలన నామె యాంధ్రుల యింటికోడలై నది. ఆమె తల్లిదండ్రు లిట్టి సంఘ సంస్కార రూపకముగు నీ వివాహము జరుగుట కంగీకరించుటచేతనే యీ వివాహము జరిగెను.

తల్లిదండ్రు లీమెను హైదరాబాదు నైజాముగారిం
గిన విద్యార్థి వేతనముతో నింగ్లండులో జదువఁబంపిరి. ఈమె
లండన్ నగరమున కింగ్సుకాలేజీలో జేరికొంతకాలమువిద్య గఱ
చెను. తరువాత కేంబ్రిడ్జిలో గల గిర్టన్ స్త్రీల కళాశాలలోఁ
జేరి కొంతకాలము జదివెను. ఈమె లండన్ లో చదువుచున్న
ప్పుడే ఆమె నొకరు ఆంగ్లేయభాషలో ప్రసిద్ధ పండితుఁడు, కవి,
విమర్శకుఁడునగు సర్ ఎడ్వర్డుగోసే గృహమునకుఁ గొంపోయి
ఆయనతో పరిచయము గల్గించిరి. ఆయన యీమె యాంగ్ల
పద్యకావ్యములను చదివి, యీమెనయస్సు గల్గిన దేనియతర
పాశ్చాత్య దేశయువతి కంటెను. ఈమె తనకుగల లోకజ్ఞానము
నను, బహుళ గ్రంథ పఠనాలభ్యమగు జ్ఞానమునను తీసి పోద
నియు, నీమె గొప్ప యాంగ్లకవయిత్రి కాగలదనియు నీమె
కవనధోరణిని మెచ్చుకొనెను. అతఁడీమె వ్రాయు నాంగ్ల భాష
నిర్దుష్టమైనదనియు, సరళమైనదనియు, నీమె వర్ణించిన
దృశ్యములన్నియు నాంగ్ల దేశీయ సాంప్రదాయమైనవనియు
నంగీకరించి, ఈమె యంత చిరుత వయస్సుననే యాంగ్లేయుల
తత్వము నెట్లవగతము చేసికొనెనో. యని యాశ్చర్యపడెను.
ఈమెలో నిజమైన కవిత్వావేశము, కవితాశక్తి పూర్ణముగ
నున్నవని యాయన పేర్కొనెను. ఆయన ఈమెస్వదేశము
లలోని దృశ్యములను, విషయములను గూర్చి వర్ణించుటలో
తన కవితా చాతుర్యమును వినియోగింప నీమెను హెచ్చరిం
చెను. అప్పటినుండియు నీమె తన కవిత్వమును భారత దేశీయ

దృశ్యములను గూర్చియు, రాజకీయాదివిషయముల గూర్చియు నాంగ్లేయ గద్యపద్యములలో నేర్పు మీఱ వ్రాసి మన దేశీయుల మెప్పును, ఆదరాభిమానములను చూరగొనఁ గల్గెను. ఈమె ఆంగ్ల భాషలో ననర్గళముగ నుపన్యసింపఁగలదు. గర్బన్ కాలేజీలో చదువుచున్నప్పు డీమె దేశాభివృద్ధిము చెడినందున విశ్రాంతికిని, ఆరోగ్యము బడయుటకును నీమె యిటలీ దేశము వెళ్లవలసి వచ్చుచుండెను.

ఈమె యింగ్లండులో తన విద్యను ముగించి స్వదేశమునకు వచ్చి భర్తతో సంసారము చేసి బిడ్డలగాంచి వారితో నతి ముదమున కాలము గడపుచు, తానురచించిన పద్యములనువారిచే చదివించుచుండెడిది.

1914 సంవత్సరమున సఁభవించిన ప్రథమ ప్రపంచ యుద్ధమును వర్ణించుచు, మన భారతీయ వీరులు ప్రపంచ శాంతికై చేసిన త్యాగమును వర్ణించుచు “ది గిఫ్ట్ ఆఫ్ ఇండియా” అను నాంగ్లేయ గేయకావ్యమును రచించెను. అందలి కడపటి పాదమున దేశభక్తిచే తన పుత్రులెందరు తమరక్తమును భారపోసిరో జ్ఞప్తియందుంచుకొనుమని భారతమాత విదేశమాతతో దీనముగ నాక్రందనము చేయుచున్నట్లుకలదు. ఆపద్యములు చదువునపు డెట్టి కఠిన హృదయమునైనను కరగించి వేయును.

దక్షిణాఫ్రికాలో తెల్లవారు మన దేశీయులను మిక్కిలి బాధలు పెట్టుచుండినపుడు, ఆమె మన దేశమున

తెల్లవారినిగూర్చి వ్యతిరేకముగా ప్రచారముచేయుచు నుపన్యాసముల నిచ్చెను. కాన్పూరులో జరిగిన నలువదియవ కాంగ్రెసు మహాసభకు ఆమె యధ్యక్షురాలయ్యెను. గాంధీ మహాత్ముని ఉప్పు సత్యాగ్రహము మొదలగు సుద్యమములలో పాల్గొని చిరకాలము జైలునివాసమున ర్చెను.

1947 సం॥న ఆగస్టు 15-వ తేదీన మన దేశమునకు స్వాతంత్ర్యము సిద్ధించినది. సరోజినీ దేవి సంయుక్త రాష్ట్రములకు గవర్నరుగా నియమింపబడెను.

ఇట్లు సరోజినీ దేవి మన దేశపు రాజకీయ రంగమున తన జీవితపు కడపటి దశలో ప్రసిద్ధురాలై, కొలది మాసములు సంయుక్త రాష్ట్రములకు పరిపాలకురాలై 1949 సం॥ మార్చి 2-న తేదీన దివంగతురాలైనది. శ్రీమతి సరోజినీ దేవి భారత స్వాతంత్ర్య సంవాదన సరోజినీయనగా నాశాసనమున దీవ్యత్వభతో విరాజిల్లుతున్నది.